

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1/1.1/S/6

Curs de formare

“Tinerii împotriva violenței”

Unitate de lectură numărul 1

TEMA 1. Dimensiuni psihologice și sociale și tipologii ale violenței umane. Violența în spațiul școlar. Înțelegeri, forme, cauze.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

Această unitate de lectură este o selecție de texte realizată pe baza a două documente de referință ale cursului nostru: Studiul privind *Violența în școală* și *Ghidul privind prevenirea și combaterea violenței în școală*, realizate de Institutul de Științe ale Educației cu sprijinul Reprezentanței UNICEF în România. La finalul documentului veți găsi și **studiul de caz** pe care vi-l supunem atenției în vederea realizării **Activității 3** prezentată în ghidul de învățare pentru această săptămână.

POSDRU/1.1/S/6

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

INTRODUCERE

Violența umană este, fără îndoială, una dintre temele recurente ale societăților contemporane. Preocuparea pentru manifestările de violență, dilemele privind creșterea criminalității și a cauzelor ei, strategiile de prevenire și combatere a acestor fenomene reprezintă subiecte de reflecție pentru lideri de opinie, politicieni, jurnaliști și, mai ales, pentru cercetători din diferite domenii ale științelor sociale.

Globalizarea interesului față de violența socială este consecința unei conștientizări generalizate privind necesitatea punerii violenței pe agendele de lucru ale diferiților actori sociali, responsabili de găsirea unor soluții, dar și de mobilizarea corpului social, a societăților civile pentru luarea de poziție, implicarea și participarea la prevenirea și/sau combaterea acestui fenomen social.

Desigur, violența umană este un fenomen complex, având determinări psihologice, sociale, culturale și economice. Acest lucru este evident dacă luăm în considerație amploarea formelor ei de manifestare și interrelațiile pe care le presupune. Dincolo de diversitatea fenomenului violenței umane, încercări de a contura, la nivel național și global, dimensiunile ei impun, ca prim pas, cunoașterea acesteia, stabilirea unor categorii conceptuale, tematice și operaționale, indispensabile unei abordări integrate.

Violența școlară este doar una dintre manifestările violenței cotidiene. Dezbaterile privind relația între conceptul de „drept la siguranță” și mediul școlar au căpătat în Europa o dezvoltare continuă și constantă, cu diferențe de la țară la țară, devenind oficial o problemă politică în urma unei întâlniri a experților, organizată de Comisia Europeană la Utrecht, în anul 1997. Mass-media acordă din ce în ce mai multă atenție violenței, contribuind la conștientizarea și creșterea interesului public față de violența tinerilor, inclusiv față de violența școlară. Guvernării și societatea civilă au devenit sensibili la fenomenul violenței în mediul școlar, renunțând la stereotipul conform căruia școala este o entitate izolată, un spațiu social autonom, necorelat la dinamica socială, neafectat de conflictele și dificultățile cu care se confruntă societatea, în general. Școala este o parte integrantă a comunității largi, iar problemele cu care se confruntă ca instituție și mediu de formare a tinerilor privesc întreaga societate.

Violența umană, indiferent în ce context se manifestă, este inerentă naturii umane, dar acest lucru nu înseamnă că nu trebuie să i se dea un răspuns ferm, prin acordarea unui rol special prevenirii și combaterii acestui fenomen social. Școala ca mediu instituțional nu se sustrage acestei afirmații. Ba chiar mai mult, aceasta, nemaifiind considerată „nici o fortăreață și nici un sanctuar”¹, ci un forum al

¹ Nollet, Jean-Marc, *Schools as microcosms of society*. În: *Violence in schools – a challenge for the local community*, Counsel of Europe Publishing, 2003, p. 15.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

socializării, un spațiu deschis lumii exterioare, asimilându-i tensiunile, trebuie văzută și ca spațiu de manifestare a violenței.

Cu ce forme de violență ne întâlnim în școli, care sunt cauzele care determină violența școlară, de ce unii copii adoptă modalități de comportament violent în relațiile lor cu colegii, cu prietenii, cu profesorii, cu părinții, de ce unii profesori instituie relații de putere, exprimate prin violență la adresa elevilor, sunt doar unele dintre întrebările la care trebuie să găsim răspunsuri pentru a asigura în școli un climat pozitiv și pentru a ține sub control violența interpersonală.

În România, o dată ce conștientizarea violenței școlare – adesea inclusă în violența tinerilor și violența asupra copiilor/tinerilor – a crescut, o serie de organisme guvernamentale și neguvernamentale au încercat să abordeze aceste fenomene. Abordările au fost locale, contextualizate și, în general, tangente la problema generală a violenței. Puține cercetări au avut ca preocupări abordarea violenței școlare în termeni de specificitate, urmărind să stabilească în mod riguros, chiar în contexte limitate, dimensiunile, cauzele și factorii determinanți ai acestui fenomen.

O imagine la nivel mondial a violenței, în care să se includă formele ei diferite de manifestare, este dificil de realizat, chiar dacă acest lucru se poate face la nivel național. La propunerea Secretarului General al Consiliului Europei, Walter Schwimmer, un proiect integrat privind violența² s-a desfășurat între 2002-2004, implicând 41 de țări europene (între care și România) interesate de a participa pentru ca, printr-un efort colectiv, să se poată realiza o imagine globală asupra violenței cotidiene. Violența școlară a fost, în acest context, doar o parte a acestui demers. Deși locul pe care îl ocupă ea în politicile naționale este, desigur, diferit de la o țară la alta, acest fapt fiind determinat mai ales de tradiție și de resurse umane și materiale, se recunoaște unanim importanța acestei probleme și necesitatea abordării atât din perspectivă cognitivă, cât și din perspectivă pragmatică.

Sensibilizarea față de fenomenul violenței școlare ar trebui, firesc, să ducă la creșterea eforturilor depuse pentru ameliorarea situației prezente. În acest sens, țara noastră trebuie să se implice în prevenirea și combaterea violenței, în general, și a celei școlare, în special, și să dispună de o cunoaștere la nivel național a fenomenului violenței școlare.

² Integrated project *Responses to violence in everyday life in a democratic society*, Final report, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2004.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Capitolul I. VIOLENȚA ȘCOLARĂ – PRECIZĂRI CONCEPTUALE ȘI ABORDĂRI ACTUALE

➤ **Violența școlară ca formă a violenței cotidiene: o problemă globală**

Violența școlară se impune din ce în ce mai mult în atenția societății contemporane și mai ales în cea a unor instituții specializate și a unor organizații neguvernamentale, sensibilizate de amploarea de necontestat pe care acest fenomen o capătă, chiar în absența unor statistici riguroase și comparabile, la diferite nivele de globalizare. O diversitate de forme de violență ușoară sau moderată, dar și evenimente tragice, aduse la cunoștința publicului, reprezintă expresia vizibilă a unui stil de relaționare și a unui comportament social care valorizează pozitiv violența, în detrimentul unor strategii de gestionare și rezolvare a conflictelor. Societatea, în ansamblul ei, dar în mod diferențiat, percepe cu neliniște creșterea acestui fenomen, incluzându-l în problematica complexă a violenței tinerilor, considerându-l ca un factor care fragilizează sau împiedică o societate care se dorește democratică.

Violența școlară nu este un fenomen nou, dar, în trecut, ea s-a manifestat mai degrabă în spațiul relativ autonom al școlii; actualmente, lumea școlii a căpătat permeabilitate crescută, ca și transparență instituțională, asimilând tensiunile și dificultățile cu care se confruntă societățile contemporane. În contextul cultural și politic european se acceptă și se promovează ideea că școala trebuie să fie un spațiu privilegiat, al securității, liber de conflicte și de manifestări ale violenței societale.

Interesul și preocuparea față de violența școlară se află astăzi pe agenda politică a unor instituții și organisme naționale și internaționale, dar și în centrul atenției unor structuri ale societății civile și ale specialiștilor din domeniul universitar și academic. Faptul că multe școli se confruntă cu problema violenței este bine cunoscut la nivel global și național. Prezentăm mai jos câteva concluzii ale unor **studii și cercetări**, relevante în acest sens:

- Din statisticile din SUA reiese că 14% dintre profesori au raportat că au fost amenințați cu arma de către elevi în 1997³, iar, între 1992-1996, 4 profesori la o mie de locuitori au fost victime ale crimelor cu violență. Între 1996-1997, 10% din totalul școlilor publice au raportat cel puțin o crimă violentă în incinta lor⁴.

³ *Youth Risk Behavior Survey 1997*. Ancheta a urmărit evaluarea amplitudinii comportamentelor violente ale elevilor și a victimizării lor în sistemul educațional american la nivel național.

⁴ *Indicators of School Crime and Safety*, Bureau of Justice Statistics and the National Center for Education Statistics, 2002.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

- În ceea ce privește violența școlară în Franța, o anchetă desfășurată între 1994-2000, asupra unui eșantion de 35000 elevi, arată că, în opinia lor, violența școlară a crescut, mai ales în zonele de mare excludere socială⁵.
- În Anglia, în 2003⁶, au fost raportate 7000 de fapte de violență școlară, din care 6899 în timpul orelor de curs.
- În fiecare țară studiată de Christian Pfeiffer pentru Departamentul de Justiție al S.U.A.⁷, se constată creșterea ratei delincvenței juvenile: în Anglia și Țara Galilor, în 1986, aproximativ 360 de copii între 14 și 16 ani au fost condamnați sau supravegheați pentru săvârșirea unor infracțiuni cu violență, iar în 1994 numărul lor a crescut la 580 la 100000 de locuitori. În Germania, în 1984 numărul copiilor și adolescenților între 14 și 18 ani suspecți de infracțiuni violente era de 300 la 100000 de locuitori, pentru ca, în 1995, să se ajungă la 760 la 100000.

Există câteva repere semnificative ale noii viziuni asupra copilăriei, școlii și educației, care au adus contribuții majore în abordarea violenței școlare. Interesul relativ recent față de violența în școli are loc în contextul unei schimbări profunde și continue în practica și teoria educațională. Oficial, preocuparea pentru **vioența în școli ca problemă de politică națională și a Comunității Europene** nu are un trecut îndelungat. Aceasta s-a exprimat prin:

- Conferința experților organizată de Consiliul Europei la Utrecht (24-26 februarie 1997), cu tema *Siguranța în școli* [Safety in schools];
- Primul Congres Mondial organizat de Observatorul European privind *Vioența în Școli și Politici Publice* (Paris, martie 2001);
- Conferința Consiliului Europei de la Bruxelles (26-28 noiembrie, 1998), cu tema de lucru *Vioența în școli: sensibilizare, prevenire, penalități* [Violence in schools: awareness-raising, prevention, penalties];
- Meeting of Safety and Security in Education – UNICEF HQ (2002);
- Acțiunile sub auspiciile proiectului integrat *Răspunsuri la violența cotidiană într-o societate democratică* (2002-2004)⁸: Conferința de la Strasbourg (2002) cu titlul *Parteneriat local pentru prevenirea și combaterea violenței în școli* [Local partnership for preventing and combating violence at schools]; Forumul privind *Prevenirea violenței în viața cotidiană: contribuția societății*

⁵ Débarbieux, Eric, *La violence à l'école en Europe: Débats, savoirs et incertitudes*. În: *Violence à l'école – Un défi pour la communauté locale*, Ed. Conseil de l'Europe, Strasbourg, 2003, p. 47-68.

⁶ Ibidem.

⁷ Pfeiffer, Christian, *Trends in Youth Violence in European Countries*, Kriminologie Forschungsinstitut Niedersachsen, Hanover, Germany, 1998.

⁸ Proiectul integrat, propus de Walter Schwimmer, secretar general al Consiliului Europei, s-a finalizat cu elaborarea unor principii recomandate, fiecare principiu fiind concretizat în instrumente, recomandări, linii directe și dispozitive de aplicare. Toate acestea au luat forma unei rezoluții, adoptată la conferința ad-hoc a miniștrilor responsabili de prevenirea violenței (Oslo, 7-9 noiembrie 2004), organizată sub egida președinției norvegiene. Principiile adoptate la această conferință interministerială au întărit și au completat recomandările *Raportului Mondial asupra Vioenței și Sănătății* (OMS, 2002), adoptate de Adunarea Mondială a Sănătății.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

civile [The prevention of violence in everyday life: civil society's contribution] – 18-19 noiembrie 2002, Strasbourg.

La aceste evenimente focalizate pe problematica violenței în școli se pot adăuga contribuțiile unor evenimente și abordări privind violența în general, inclusiv cea școlară: *Studiul global al Națiunilor Unite privind violența* [UN Global Study on Violence, 2000] și *Raportul Mondial asupra Violenței și Sănătății*, OMS (2002).

Conferința Comisiei Europene de la Utrecht din 1997 a reprezentat momentul cel mai important în privința preocupării față de violența în școli. Odată ce experții au recunoscut importanța acestei probleme, mobilizarea și preocuparea față de violența în școli a devenit în mod constant un obiectiv politic la nivel național și internațional. Multe schimbări au urmat acestei conferințe:

- s-a acceptat o definiție mai largă a violenței, subliniindu-se necesitatea construirii unui corp de cunoștințe obiective privind acest fenomen;
- s-a considerat necesar a se da o mai mare atenție victimelor violenței, prin desfășurarea unor anchete pentru a se cunoaște percepția lor, efectele victimizării și rolul consilierii victimelor;
- s-a subliniat rolul parteneriatului și rețelelor în comunitățile locale în prevenirea violenței din școli și s-a subliniat importanța recunoașterii acestui rol de către cei implicați în educație;
- s-a evidențiat faptul că, în ultima decadă, violența în școli a căpătat o nouă dimensiune politică.

Toate aceste evenimente, împreună cu recomandările cu care s-au finalizat, au conturat ideea că violența reclamă din partea fiecărui stat un răspuns politic energetic, exprimat prin:

- conceperea și realizarea unei politici globale și coordonate de luptă împotriva violenței cotidiene, în general, și împotriva celei școlare, în special;
- elaborarea principalelor elemente privind activitățile prevăzute;
- desemnarea organismelor însărcinate cu coordonarea măsurilor și a comunicării la diferite niveluri;
- descrierea metodelor care urmează a fi aplicate.

➤ O istorie lungă, dar o preocupare relativ recent

În școli a existat din totdeauna violență. Violența în școli nu este un fenomen social cu totul nou. Totuși, acest fenomen este astăzi mai vizibil, în cea mai mare parte datorită mediei, așa cum susține, pe bună dreptate, Alain Mouchoux⁹. Celor care consideră că violența școlară este un fenomen recent trebuie să li se amintească faptul că, în perspectivă istorică, **școala a fost întotdeauna asociată cu**

⁹ Cf. Bîrzea, Cezar, *The prevention of violence in everyday life: civil society's contribution*. Forum 18-19 November 2002, Council of Europe, Strasbourg (France), Integrated project *Responses to violence in everyday life in a democratic society*, p.12.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

violența. Istoria educației, a praxisului educațional – indiferent că vorbim despre spațiul privat al familiei sau de cel instituționalizat, al școlilor și internatelor – evidențiază acest lucru.

Brutalitatea era o temă recurentă a climatului școlar, devenind temă de reflexie și dezbateră odată cu dezvoltarea standardelor civilizației, așa cum afirmă Norbert Elias¹⁰. Este un fapt recunoscut că, în vechea Europă, în școli domnea brutalitatea, o brutalitate tolerată, considerată necesară pentru disciplinarea elevilor, din antichitate și până în perioadele relativ recente. Modelul teoretic al lui Norbert Elias, numit proces civilizator, se referă la dinamica socială de lungă durată și la schimbările în trăsăturile psihologice tipice. Teoria sa susține că, în cursul istoriei, un tip de personalitate a început să prevaleze, el fiind caracterizat prin creșterea controlului afectelor, descreșterea impulsivității și moduri mai raționale de viață, adică nivele superioare de control de sine. Acestea au dus treptat la pacificarea graduală a interacțiunilor cotidiene, care devine evidentă prin nivele mai scăzute de comportament violent. Manuel Eisner¹¹ consideră recent că modernizarea, auto-controlul și violența, mai ales cea în forme grave (violența letală) trebuie articulate pentru a putea sesiza relația între civilizație și violență.

În această perspectivă se înscrie și conceptul de **disciplină**, în sens macrosocial și microsocioal, asociat educației, în sensul cel mai larg. Gerhard Oestreich¹² a introdus conceptul de *disciplinare socială* [social disciplining] – consecință a interacțiunilor complexe între diferitele forțe culturale, politice și economice – pentru a modela personalitatea umană astfel încât riscul violenței, inerentă condiției umane, să aibă temperanță. Reprezentarea copilăriei și “pedagogia neagră”, de care amintește Alice Miller, se înscria tocmai în acest curs istoric, cu anumite principii și metode disciplinare, dar ele diferă de viziunea modernă asupra educației. Disciplina socială se realiza prin brutalitatea profesorilor, căreia îi corespundea agresivitatea elevilor, de multe ori la fel de puternică.

Socializarea belicoasă, mai ales în școlile de băieți, era susținută de modelul virilității la care aspirau elevii prin acel *rite de passage* către statutul de adult. Încurajarea violenței în cadrul relațiilor sociale era astfel ceva firesc și deloc supus îngrijorării colective. În mediile juvenile, înfruntările inițiatice și între grupuri făceau parte din socializarea practică în societățile premoderne¹³. La sfârșitul secolului al XIX-lea, în mediile favorizate, grija malthusiană pentru copilul răsfățat a antrenat forme noi de control social, iar educația non-violentă, în principiu, s-a afirmat printr-o rețea de interdicții¹⁴. Violența devine astfel elementul „refuzat” al socializării juvenile, ajungând-se ca, în timpul recreațiilor, să fie interzise jocurile care conțineau elemente ce puteau fi asimilate violenței.

¹⁰ Elias, Norbert, *The civilizing process*, Vol .I și II, Oxford, Oxford University Press, 1978.

¹¹ Eisner, Manuel, *Modernization, self-control and lethal violence. Long-term dynamics of European homicide rates in theoretical perspective*, Brit. J. Criminol., 2001, 41, p.618-638.

¹² Idem, p.631.

¹³ Débarbieux, Eric, op. cit. 3, 2003.

¹⁴ Crubellier, M., cf. Débarbieux, Eric, op. cit. 3, 2003, p.50.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

O nouă viziune asupra copilăriei a mers mână în mână cu **o nouă viziune asupra metodelor de educație** a copiilor, indiferent de spațiul în care avea loc proiectul educațional. Recentul interes pentru violența școlară are loc în contextul în care o schimbare profundă și continuă a avut loc în teoria și practica educațională. Violența împotriva copiilor nu mai este tolerată, iar faptul că ea a existat în trecut nu justifică utilizarea ei în prezent.

Deschiderea sferei private către public este, în mod neîndoielnic, sensibilă în evoluția structurii familiei. Funcții care în trecut cădeau în sarcina familiei sunt preluate acum de stat sau de colectivitate, exprimând viziuni moderne asupra controlului social și al educației. Nu vorbim despre imixtiune în spațiul privat, ci despre justificări etice, dictate de principii democratice în sistemul relațiilor interumane. Astăzi trebuie apărat interesul copilului pentru a-i asigura dezvoltarea în cele mai bune condiții. Copilul, indiferent dacă se află în spațiul privat al familiei sau în cel instituționalizat al școlii, a căpătat un nou statut. El este un individ lipsit de apărare, vulnerabil, dar căruia i se recunosc anumite drepturi. Principiile etice prevalează asupra sângelui sau funcției – ambele înscrise în raportul tradițional de putere între copil și adult – și dă copilului o autonomie în raport cu instanțele adulților. Interdicția prin lege a răului tratament al copilului este cel mai elocvent exemplu.

Nu numai pedepsele corporale, dar și tratamentele vexatorii (amenințarea, indiferența, neglijența, derâderea, umilirea) ca sancțiuni morale la care copilul nu poate răspunde decât prin ostilitate, fugă etc. sunt astăzi incriminate. Autoritatea adultului, indiferent dacă el este părinte sau educator, exclude orice tip de traumă a copilului. Legile și protecția socială stabilesc astăzi drepturile familiei, altădată exclusive, iar raportul adult-copil nu mai aparține doar vieții private. Responsabilitatea parentală nu este anulată sau preluată de diferite instanțe, ci doar controlată. Ochiul societății privește atent ceea ce altă dată era netransparent și secret, în familie sau în spațiul închis al instituției școlare.

În România, încă de la regulamentul școlar din 1758 (dar și anterior), apar reglementări pentru elevi care stipulau, printre altele, obligațiile acestora de a asculta de director și de profesori și observația că lor nu le este permis să se considere absolviți de nici o pedeapsă la care profesorul este îndreptățit să recurgă, nici chiar de cea corporală. În același timp, nici un elev nu avea voie să „dăuneze” colegilor săi prin aplicarea violenței sau prin „răspândirea prin cuvinte a sămânței discordiei”. În mare, „elevii trebuie să ducă o viață smerită și decentă, să nu ofenseze pe nimeni, să dea fiecăruia ce-i aparține”. Aceste reguli s-au păstrat timp îndelungat, fiind preluate în esență și după reglementările din 1850, când apar tot mai multe amendamente propuse de elevi.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Noua concepție asupra copilăriei se împletește organic cu **noua viziune asupra școlii**, ca microcosmos al societății. Școala – arată Jean-Marc Nollet¹⁵, ministrul pentru copii (Comunitatea franceză din Belgia) – este un mediu viu, ea nu trebuie să fie nici fortăreață și nici sanctuar, ci un loc al emancipării, în contact cu viața reală. De aceea, școala are ca sarcină să promoveze încrederea în sine și dezvoltarea personală a tuturor copiilor, să-i încurajeze în procesul de asimilare a cunoștințelor și deprinderilor necesare rolului lor activ în viața economică, socială și culturală și să-i pregătească să devină cetățeni responsabili, care să contribuie la dezvoltarea societății democratice, pluraliste, deschise altor culturi. Ca atare, școala nu este numai un loc al transmiterii/construirii/reconstruirii cunoștințelor, ci, înainte de toate, un forum al socializării și al deschiderii către lume. Copiii vin la școală cu o anumită identitate, formată în mediul de apartenență, al familiei. Totuși, ei trebuie să fie educați astfel încât să comunice cu societatea. Pentru acest lucru, susține autorul, școlile trebuie să renunțe la tăcerea conspirativă, practică pentru protejarea reputației și să devină un spațiu al transparenței și al comunicării.

Conferința de la Strasbourg (2002) s-a depărtat categoric de considerarea represiunii ca mijloc de control al violenței școlare. Dezbaterile s-au centrat, dimpotrivă, pe următoarele aspecte: mediere, dialog intercultural, sisteme de pre-alertă, educația pentru cetățenie, programe de prevenire a violenței în școlile primare și respectarea drepturilor omului, toate aceste concepte structurându-se într-o strategie adaptată prezentului. În Declarația Finală a acestei conferințe, s-a susținut ca prevenirea să fie orientată către educație, iar școala să fie deschisă și să se angajeze în inițiative de parteneriat local cu actorii comunitari, incluzând poliția, respectând trăsăturile specifice și factorii de mediu comunitari.

➤ Cadru conceptual

Abordarea violenței în școli (sau violenței școlare), ca formă particulară de violență, trebuie să ia în considerație trei concepte-cheie: **violența, școala și vârsta**. Ca atare, din această abordare se exclud copiii necuprinși în vreo formă de educație, deși ei pot fi la vârsta școlarizării. De asemenea, deși vârsta este o variabilă importantă, violența școlară nu este asociată cu delincvența juvenilă, decât în măsura în care faptele penale ale tinerilor au loc în perimetrul școlii sau cel mult în vecinătatea acesteia, infractorii având statut de elev. În acest ultim caz, violența în școli poate fi considerată violență juvenilă instituțională, iar fenomenul violenței școlare poate fi integrat în criminalitatea minorilor. Violența școlară poate fi considerată drept o parte a delincvenței juvenile, ea urmând și contribuind la aceasta: astfel, se poate vorbi despre criminalitatea minorilor.

¹⁵ Nollet, Jean-Marc, *Schools as microcosms of society. Violence in schools – a challenge for the local community. Local partnership for preventing and combating violence in schools*, Conference 2-4 December 2002, Council of Europe, Strasbourg (France), p.15.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Astăzi se acceptă o **definiție largă a violenței școlare**, incluzând, în afara delincvenței, fapte care nu sunt în mod necesar penalizabile sau care scapă, în orice caz, semnalărilor judiciare. De asemenea, se susține din ce în ce mai mult ideea de a se ține seama de discursul victimelor în definirea violenței școlare, care este atât agresiune brutală și haotică, cât și repetarea a multor evenimente stresante, rar penalizate, nu în mod obligatoriu penalizabile.

Definirea violenței ca fenomen social, ca și definirea violenței școlare ca formă particulară a violenței este un proces continuu, susținut de concepția despre violență și de rezultatele unor abordări sistematice, consecutive impunerii acestui fenomen atenției specialiștilor și opiniei publice.

Având în vedere că violența școlară a fost abordată, în proiectul european privind violența cotidiană, ca formă particulară a violenței cotidiene, am optat, ca și experții europeni, pentru definiția violenței, propusă de **raportul Organizației Mondiale a Sănătății (OMS, 2002)**. Astfel, **violența** înseamnă „amenințarea sau folosirea intenționată a forței fizice sau a puterii contra propriei persoane, contra altuia sau contra unui grup sau unei comunități care antrenează sau riscă puternic să antreneze un traumatism, un deces sau daune psihologice, o dezvoltare improprie sau privațiuni”¹⁶. Această definiție exclude toate evenimentele accidentale (precum accidentele rutiere¹⁷), numai dacă acestea nu implică intenția de a ucide sau de a răni. Totuși, ea include actele bazate pe o relație de putere exprimată prin intimidare, amenințare sau, invers, neglijență și omisiune. Acest lucru pare să se aplice la contextul instituțional al școlii în care tradiția ierarhiei educatori-elevi, elevi-elevi rămâne o realitate generatoare de stări conflictuale și manifestări de violență.

Dezbaterile asupra definiției pun în evidență un diferend între cercetări și politici recente preocupate de violența școlară și între unele practici mai vechi, puternic încetățenite în unele țări. Aceste practici și cercetări nu priveau violența în ansamblul ei, nefolosind de altfel nici termenul. De exemplu, termenul violență nu era deloc folosit în Anglia, în contextul școlar. Chiar și în 1999 se mai simțea nevoia definirii și operaționalizării noțiunii de violență școlară.

Interesul față de violența școlară și acceptarea nevoii de a fi prezentă în agendele naționale și cele europene nu a apărut decât după **Conferința de la Utrecht (1997)**, când în multe țări europene nu existau nici statistici și nici proiecte privind urmărirea acestui fenomen social. Lipsa de omogenitate în atenția acordată violenței școlare la nivelul țărilor europene participante era evidentă, mulți experți neștiind dacă pentru țara sa violența școlară era sau nu o problemă. Franța, unde violența școlară deja se impusese în dezbateri și inițiative, părea o voce solitară, încercând să sensibilizeze miniștrii

¹⁶ *Rapport Mondial sur la violence et la santé*, sous la direction de Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi, Lozano-Ascencio, OMS, Genève, 2002.

¹⁷ Includerea accidentelor rutiere în statisticile privind violența nu este o practică a tuturor țărilor europene. De aceea, rata criminalității în Suedia, de pildă, este cea mai ridicată tocmai datorită înregistrării extrem de minuțioase a tuturor evenimentelor rutiere cu victime, dând victimei o accepțiune foarte largă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

educației față de această realitate socială. În nota pregătitoare Conferinței de la Utrecht, pe care președinția olandeză a adresat-o Comitetului Educației în decembrie 1996, se preciza în legătură cu „siguranța în școală” că această temă este uneori numită și „lupta contra violenței în școală”¹⁸.

Încercând să analizeze ce progrese s-au făcut în abordarea violenței școlare în perioada 1998-2002¹⁹, urmând conferinței de la Utrecht (1997), Eric Débarbieux a scos în evidență diferențele sociale, culturale, politice și chiar academice la nivelul experților europeni, marcând drumul parcurs chiar de conceptul de violență școlară care ar fi trebuit să acopere fenomenul social desemnat cu același nume. Din diferite motive, conferința de la Utrecht s-a încheiat cu evitarea utilizării acestui concept, optându-se – după discuțiile avute în jurul unor concepte ca *tulburări școlare* [school disturbances], *comportament prosocial* versus *comportament antisocial*, *comportament indezirabil* – pentru evitarea utilizării conceptului *violență* și focalizarea pe cel de **promovarea siguranței în școală**.

Abia în 1998 – arată Eric Débarbieux – apar schimbări în dezbaterile experților, care au condus la modificări majore privind definiția conceptului violență, recunoașterea victimei, importanța soluțiilor locale, dimensiunea politică a problemei, toate acestea asociate, după opinia autorului, cu recenta globalizare a problemei. În acest context, Nicole Vettenburg²⁰ readuce în atenția experților problema definirii violenței, demonstrând că discrepanțele între definiții, între metodologii etc., fac imposibilă cunoașterea dimensiunilor reale ale violenței școlare în Europa și compromit nu numai datele statistice, dar și strategiile de abordare (prevenire și combatere) ale fenomenului. Ca și Eric Débarbieux, Nicole Vettenburg a susținut decentrarea de pe agresor și lege și centrarea pe victimă, astfel încât în clasificările făcute să se pornească de la punctul de vedere al victimei. În acest fel, autoarea subliniază importanța acceptării conceptului de violență, preferabil celui corect politic, comportamentalist, de *conduită antisocială*²¹.

Nicole Vettenburg (1999)²² consideră că există trei **forme de violență** în școli:

- devianța tolerată sau violența juvenilă normală;
- violența socială, în care școala însăși este victima violenței manifestate în societate, la nivel general (acest lucru este adesea invocat pentru a elibera școala de orice responsabilitate);
- violența anti-școală (distrugerea echipamentelor, vandalism, insultă și agresivitate față de profesori).

¹⁸ Débarbieux, Eric, op. cit. 3.

¹⁹ Este vorba de timpul dintre simpozionul organizat de Consiliul Europei la Bruxelles (26-28 noiembrie 1998) cu tema *Violența în școli: sensibilizare, prevenire, penalități* și Conferința organizată tot de Consiliul Europei la Strasbourg (2-4 decembrie 2002), cu tema *Violence in schools – A challenge for the local community*.

²⁰ Vettenburg, Nicole, *Towards a Definition of the Concept of Violence*, 1999, op. cit. 14.

²¹ Débarbieux, Eric, op.cit.3, p. 50.

²² Vettenburg, Nicole et al. (1999), *Violence in Schools: Awareness-raising, Prevention, Penalties*, Strasbourg, Council of Publishing, p. 15-21.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Chris Gittins (2004)²³ aduce în discuție trei **definiții ale violenței**:

- Definiția violenței, care se află în dicționarul ENCARTA (1999): 1) folosirea forței fizice pentru a produce răni sau a distruge ceva; 2) folosirea ilegală a forței nejustificate sau efectul creat prin amenințare;
- Definiția folosită de D. Olweus (1999)²⁴, după care violența sau comportamentul violent este: comportamentul agresiv în care un actor sau infractor folosește corpul său sau un obiect (incluzând o armă) pentru a lovi (relativ serios) sau a produce disconfort unui individ.
- Definiția dată de Organizația Mondială a Sănătății (OMS), reprodusă anterior, în text.

Același autor subliniază faptul că definițiile au puncte comune, dar și aspecte specifice. Aspectele comune se referă la: lovirea/rănirea sau cel puțin amenințarea cu lovirea/rănirea; intenția (rănirea accidentală nu este de obicei considerată drept violență).

Ceea ce este considerat crucial, în opinia lui Chris Gittins, este dacă violența fizică e necesară sau nu în definirea violenței. După cum se poate constata, definiția dată de OMS este mai largă, depășind componenta fizică. A restrânge violența la acte fizice prezintă unele avantaje, care derivă din vizibilitatea ei. Ca atare, monitorizarea acesteia este mai facilă decât cea a violenței verbale sau relaționale. Aceasta poate fi chiar diferența între violență și agresiune. Pe lângă acest aspect, care implică dihotomia fizic-psihic, alte aspecte fac ca definițiile să difere, în opinia lui Chris Gittins: când putem vorbi despre violență legală, când putem vorbi despre violența impersonală (autor este un grup social sau o instituție), în care nu există un autor concret, fizic, așa cum se întâmplă când școala, ca instituție, produce violență prin deciziile, acțiunile și politicile sale.

Un alt autor, Amato Lamberti²⁵, distinge între:

- agresiune, definită drept comportament intenționat spre producerea unor răni sau disconfort altora;
- violență ca abuz al puterii fizice, psihologice sau instituționale;
- maltratarea în situații de hărțuire între copii;
- intimidare, exprimată prin marginalizare sau victimizare.

În conformitate cu diferite studii, **violența în școli** este un tip particular de violență în instituții, care poate lua următoarele forme:

- pedeapsă fizică;
- restricție fizică;

²³ Gittins, Chris, *A Handbook on Violence Reduction for Schools in Europe. How to make a difference*. Integrated Project 2, Responses to violence in everyday life in a democratic society, 2004. Autorul le numește definiții adulte, întrucât ele nu sunt date de copii, citând opinia unor autori – Smith, Cowie, Liefoghe și Olafsson, 2002 –, după care copiii înșiși definesc violența în diferite moduri, în funcție de vârstă, limbă și cultură, p.15.

²⁴ Olweus, D., *Harcelement et brutalités entre élèves*, Paris, ESF, 1999, p. 12.

²⁵ Cf. Bîrzea, Cezar, op. cit. 6, p. 12.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

- constrângere solitară și orice formă de izolare;
- obligația de a purta vestimentație distinctivă;
- restricții alimentare;
- restricții sau refuzul de a avea contacte cu membrii familiei sau cu prieteni;
- abuzul verbal și sarcasmul²⁶.

Există din ce în ce mai mult recunoașterea complexității și diversității problematicii violenței în Europa. Încep să se alcătuiască bănci de date științifice naționale în multe din țările europene, ținându-se seama de indicatori diverși și avându-se în vedere importanța recunoscută de acum a repetării în experiența victimală. Statisticile instituționale măsoară atât delincvența reală și crima, dar mai ales mobilizarea serviciilor de poliție și judiciare. În ele se avansează ideea de cuantificare a violenței și acordarea importanței victimelor, aceasta putând să reprezinte esențialul în ceea ce privește cifrele violenței școlare.

Termenul de violență este folosit în mod frecvent, el devenind în ultimii ani o rutină lingvistică în programele naționale, publicații, rapoarte și statistici, producția academică și în media. În studiul de față, pentru a putea compara informațiile obținute și pentru a o furniza celor intervievați sau chestionați, am optat – așa cum am prezentat și în metodologia cercetării – pentru următoarea **definiție operațională**: violența în școală este „orice formă de manifestare a unor comportamente precum:

- exprimare inadecvată sau jignitoare, cum ar fi: poreclire, tachinare, ironizare, imitare, amenințare, hărțuire;
- bruscare, împingere, lovire, rănire;
- comportament care intră sub incidența legii (viol, consum/comercializare de droguri, vandalism – provocarea de stricăciuni cu bună știință –, furt);
- ofensă adusă statutului/autorității cadrului didactic (limbaj sau conduită ireverențioasă față de cadrul didactic);
- comportament școlar neadecvat: întârzierea la ore, părăsirea clasei în timpul orei, fumatul în școală și orice alt comportament care contravine flagrant regulamentului școlar în vigoare.

➤ **Recomandări, programe și statistici la nivel internațional**

Consiliul Europei a recomandat câteva **principii directe** în confruntarea cu fenomenul violenței școlare:

- conceperea prevenirii violenței ca o dimensiune centrată pe educație în spiritul civismului democratic (toleranță și relații interculturale, egalitate între sexe, respectarea drepturilor omului, gestionarea pacifistă a conflictelor, valorizarea persoanei, a nonviolentei);

²⁶ *Children and Violence*, Innocenti Digest, UNICEF, nr. 2, 1997, p. 10.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

- considerarea tinerilor ca actori și parteneri-cheie în orice acțiune desfășurată în această direcție;
- conceperea unor modalități de acțiune înainte ca faptele de violență să se declanșeze, avându-se în vedere sensibilizarea tuturor actorilor implicați și prevenirea timpurie a violenței;
- prevederea unor modalități de reacție rapide și echilibrate în cazul declanșării faptelor de violență;
- conștientizarea necesității de acțiune la toți actorii implicați și întărirea mobilizării acestora;
- promovarea dezvoltării de schimburi, dialoguri la toate nivelurile în cadrul comunității;
- acordarea priorității în ceea ce privește protecția și îngrijirea victimelor;
- susținerea familiilor în ceea ce privește exercitarea rolului lor educativ.

POSDRU/1.1/S/6

Chiar dacă există deja principii și recomandări privind combaterea violenței școlare, acestea nu pot fi aplicate decât într-o manieră suplă, întrucât statele europene au particularități în ceea ce privește cadrul juridic și instituțional menit a se implica în această luptă. Aceste particularități depind în mare măsură de următoarele aspecte: evoluția în timp a situației naționale, istoria instituțiilor, dimensiunile culturale ale fenomenului violenței și practicile în acest domeniu. Totuși, tendințele de globalizare a societății contemporane exercită presiuni firești privind primii pași către conturarea unui răspuns global și ferm dat violenței, chiar dacă ea are un caracter multiform. În acest sens, violența școlară este parte a acestui răspuns, beneficiind de măsurile ce vor viza celelalte forme ale violenței.

Indiferent de particularități, **situațiile naționale** se caracterizează prin următoarele aspecte:

- prestigiul din ce în ce mai mare pe care îl are ideea de **prevenire**: prevenirea violenței școlare, ca și a altor forme de violență; drept consecință, se manifestă centrarea pe prevenire mai degrabă decât pe autorii sau pe victimele violenței;
- consensul privind **parteneriatul** instituțional în elaborarea strategiilor de abordare a fenomenului violenței în general, inclusiv a violenței școlare; coordonarea eforturilor organismelor societății civile cu cele ale instituțiilor de stat;
- confruntarea cu dificultățile de autonomizare *versus* integrare a formelor violenței în vederea stabilirii unor **proiecte specifice** ale acestor forme;
- integrarea atenției acordate **victimelor** în programele și proiectele de prevenire.

O primă categorie de programe și acțiuni naționale răspunde unei viziuni generale asupra stării de bine – **securitate, protecție** – a segmentului de vârstă cel mai vulnerabil la orice formă de violență. Prevenirea violenței școlare se face, în multe țări, prin **programe naționale** centrate pe o politică generală privind securitatea copiilor și a tinerilor.

- În Bulgaria, programul *Copiii Bulgariei*, în Estonia programul *Copilul și violența* pot ilustra acest tip de interes general, prin care sunt urmărite măsuri ce trebuie adoptate de instituțiile publice

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

pentru ca viața și sănătatea copiilor să nu fie puse în pericol în diferite contexte: în familie, la școală, pe stadioane, pe stradă sau în alte spații publice²⁷.

- În Rusia, programul educațional *Copiii Rusiei*²⁸ sau programul *Un secol XXI fără violență și cruzime*²⁹ fac parte din aceeași categorie de programe.
- Programe de formare în domeniul psihosocial pentru profesori s-au desfășurat în Rusia și în fosta Iugoslavie.
- Succesul obținut de centrele de consiliere pentru femei și copii, victime ale violenței – indiferent de locul în care se produce aceasta și de relațiile acestor victime cu agresorul –, organizate în Federația Rusă, a demonstrat faptul că ele constituie o nevoie urgentă pentru ameliorarea consecințelor victimizării.
- În Cehia, Malta și în alte țări, proiecte privind încetarea hărțuirii copiilor între ei au fost derulate pentru a face față acestei forme de violență interpersonală a minorilor³⁰.
- În Franța, Eric Débarbieux a efectuat o anchetă în școli, stabilind că insultele și furtul sunt manifestările cele mai frecvente de violență școlară. Au fost implicați în studiu 32895 elevi, autorul considerând, pe baza analizei datelor obținute, că statisticile nu sunt fidele, pentru că numărul mic de victime nu înseamnă o violență redusă, ci mai degrabă neînregistrarea acelor victime care sunt supuse unor victimizări multiple, repetate³¹.

Sensibilizarea publicului larg privind vulnerabilitatea copiilor la violență– considerat grup de risc – face parte din etosul acestor programe.

O altă categorie de programe are o viziune mai restrânsă, urmărind direct **violența școlară**: strategii de mediere pentru gestionarea conflictelor, planuri de acțiune împotriva hărțuirii. Aceste programe urmăresc asigurarea unui climat social mai bun în școli, prin formarea unor comportamente non-conflictuale și dezvoltarea unor abilități sociale care să evite generarea situațiilor de violență. **Planuri specifice de acțiune** în acest sens sunt răspândite în multe țări.

- În Portugalia, un proiect al Școlii Pacifiste a folosit un chestionar intitulat *Eu și școala*, punând accentul pe importanța climatului non-violent în școli.³² Programul ESCOLHAS, din care a făcut parte Proyecto Infante derulat de INDE Lisabona³³, s-a focalizat pe comunitățile defavorizate cu copii și tineri prezentând risc infracțional. Este vorba despre o strategie integrată de prevenire, cu implicarea școlilor, a părinților, a asociațiilor locale, a centrelor de sănătate, a centrelor de afaceri

²⁷ Jarg, Regina, Kinnunen Aarne, *Measures to prevent violence in the European countries – a summary of the answers provided to the questionnaire by the Council of Europe*, 2004. Draft version. Raport inclus în documentele discutate la cea de a patra întâlnire a corespondenților naționali ai proiectului integrat *Răspunsuri la violența cotidiană într-o societate democratică* (2002-2003).

²⁸ Cf. Chinkov, Valery, *Violence among children and young people in the Russian Federation*, în *Violence in schools – A challenge for the local community*, Council of Europe Publishing, 2003.

²⁹ Idem.

³⁰ Cf. Debarbieux, Eric, op. cit. 3, p. 52.

³¹ Ibidem, p. 52-53.

³² Ibidem, p. 51.

³³ *Project Report*. În: [www. Programaescolhas.pt/institucional/ambito.html](http://www.Programaescolhas.pt/institucional/ambito.html).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

pentru sprijin și a serviciilor publice. Activitățile desfășurate în cadrul proiectului au privit medierea socială, activități de petrecere a timpului liber, implicarea subiecților țintă în dezvoltarea comunității locale.

- În Belgia s-au desfășurat programe privind medierea, lucrându-se în parteneriat cu agenții comunitari și stabilindu-se centre de consiliere³⁴, precum și un proiect focalizat pe crearea capitalului social ca o cale a refacerii legăturii dintre copii și tineri cu mediul înconjurător³⁵. Acesta s-a desfășurat în 46 de școli și a avut ca obiectiv major întărirea relațiilor interpersonale ca răspuns la delincvență; a funcționat sub deviza „leagă-te de tine, leagă-te de altul, leagă-te de grup, de societate, de tot ce te înconjoară”. Între activitățile desfășurate, au figurat tehnicile de relaxare pentru copii în școli, rezolvarea prin mediere a conflictelor dintre elevi, responsabilizarea copiilor pentru menținerea în bună stare a claselor și a locurilor de joacă, alte activități de grup.
- În Elveția, Programul *Zürich*, care are ca obiectiv dezvoltarea unor cunoștințe practice, utile pentru întărirea eficienței programelor de intervenție și prevenire a violenței școlare, este bazat pe Programul *Communities that care*, conceput de Hawkins și Catalano în SUA.
- În Anglia, Programul național *National Behavior and Attendance Improvement Programme*³⁶ are scopul de ameliorare a comportamentelor prin formarea profesorilor pentru a gestiona eficient comportamentele elevilor. Programul a generat un alt program, numit *BEST Behavior and Education Support Team*, inițiativă rezultată din consecințele pozitive ale programului privind ameliorarea comportamentelor³⁷. Strategia de îmbunătățire a comportamentului, pilotată în 34 autorități educaționale locale, a avut drept criterii de reușită următoarele: reducerea hărțuirii și intimidării, creșterea frecvenței și a motivației școlare, reducerea excluderii, reducerea drastică a agresiunii asupra personalului educațional, descreșterea abandonului, a părăsirii școlii de către profesori și scăderea ratei criminalității în cursul orelor de școală. Proiectul *Creating Safer Communities in Europe: a crime prevention sourcebook*³⁸ a avut ca scop creșterea prevenirii criminalității prin responsabilizarea oamenilor și prin întărirea coeziunii sociale; practicile propuse au constat în: implicarea activă a tinerilor în viața cotidiană a școlii, în instituții și cluburi din zona în care locuiesc, cooperarea între copii, adolescenți și adulți pentru îmbunătățirea climatului local. S-au înființat comitete pentru copii și tineri, un serviciu rapid oferit de copii și tineri bătrânilor singuri, workshop-uri pe tema democrației în școli.
- În SUA, există o experiență mai îndelungată și mai circumscrisă fenomenului; proiectul *Preventing and Responding to School Violence*, elaborat de Departamentul de Educație al Statului Michigan în anul 2001, și înființarea unei Hotline pentru raportarea cazurilor de violență în școli; proiectul *Safe Schools Against Violence in Education (SAVE)*, introdus de guvernatorul George E. Pataki în anul

³⁴ Ibidem.

³⁵ Declerck, J., Depuydt, A., *Linked Project Report*, 2000, University of Leuven, Dep. of Criminology, Belgia.

³⁶ Gittins, C., *Developments aimed at improving pupil behaviour reducing escalation to violence*. În: *Violence in schools*, Draft version, 2002, Integrated project Responses to violence in everyday life in a democratic society, p. 67-72.

³⁷ Ibidem.

³⁸ *European Learning and Information Network for Crime Prevention and Community Safety*, University of West England, 2001.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

1999; proiectul legislativ pentru sporirea siguranței în școli, creșterea calității educației, stabilirea de noi programe de prevenire a violenței; înființarea unui centru pentru siguranță în școlile statului New York, care asigură resurse pentru școli și comunități, în vederea obținerii asistenței tehnice și informaționale privind prevenirea și intervenția, precum și coordonarea formării în școli și comunități locale pentru prevenirea violenței.

În unele țări europene, **campanii naționale** cu mesaje sociale legate de violența în școli, însoțite de pliante, filme, clipuri, casete audio se adresează fie publicului larg, fie victimelor, fie celor care trebuie să intervină în prevenirea violenței școlare. Au fost elaborate manuale destinate educatorilor care se confruntă în activitatea lor zilnică cu violența în școală, incluzând metode pentru reducerea violenței și pentru asigurarea unui climat școlar non-violent.

Seminarii, conferințe și sesiuni de formare pentru cei care se confruntă cu violența școlară, ca și pentru cei care au această problemă în atribuțiile profesionale se organizează în multe țări, mai ales din perspectiva parteneriatului între instituții și a participării societății civile, subliniindu-se necesitatea prevenirii și controlului violenței școlare ca parte a securității comunitare. De exemplu, în Germania există întâlniri regulate între ofițeri de poliție și elevii unor școli, ca și zile stabilite în care elevii pot merge la poliție și pot discuta cu aceștia. Tot în Germania, există un Congres național pentru mediatori în școli și centre de tineret, al cărui scop este schimbul de informații și de experiență în ceea ce privește violența școlară, prevenirea și controlul ei.

Mai puțin răspândită este **cercetarea de tip academic**, întrucât problematica socială ca investigație de tip aplicativ nu a fost în mod tradițional prezentă în motivația de cercetare. Prezentăm în cele ce urmează concluziile unor studii și cercetări realizate în diferite țări.

- Rezultate ale unor cercetări efectuate în Slovenia³⁹ și Serbia⁴⁰ arată că în școlile primare și secundare din Ljubljana, cel puțin 45% dintre copii au raportat că au fost hărțuiți, 20% au fost hărțuiți mai mult decât de odată sau de două ori în anul academic în care s-a efectuat cercetarea, iar 5% dintre copii au suferit hărțuiri zilnic. Cercetarea efectuată în Belgrad a avut ca subiecți elevi de 10-17 ani și a pus în evidență următoarele rezultate: 21,3% dintre subiecți au fost cel puțin o dată amenințați fizic în școală, 36,7% dintre ei au fost insultați sau au constituit ținta unor batjocoriri, iar 9,5% au fost furați sau li s-au distrus obiecte personale. G. Pavisic (1998)⁴¹ conchide că violența juvenilă în școlile sârbești este abordată insuficient datorită următoarelor motive: nu există măsuri de prevenire la nivelul școlilor; nu există căi eficiente de protecție a elevilor față de

³⁹ Cf. Mikus Kos, Anica, *Peer violence and bullying in South-East Europe*, în *Violence in schools – a challenge for the local community*, Council of Europe Publishing, 2003, p. 71-77. Autoarea lucrează la Fundația „Împreună” din Ljubljana; ea citează cercetarea lui B. Dekleva (1996), elaborată în cadrul Institutului de Criminologie de la Facultatea de Drept din Ljubljana și cea a lui G. Pavisic (1998), de la Institutul Pedagogic din Belgrad.

⁴⁰ Idem, p.71.

⁴¹ Ibidem.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

comportamentul violent; structura și calitatea relațiilor școlare, personalului școlii pe de o parte și a elevilor și părinților, pe de altă parte și, cel mai grav poate, existența unor organizări la nivelul claselor și în afara școlii care contribuie la violență și la manifestarea comportamentului agresiv al elevilor.

- Într-un studiu⁴² asupra comportamentului copiilor de 13 ani din 27 de țări, se arată că majoritatea acestora a fost implicată în intimidarea celorlalți colegi, cel puțin o dată până la această vârstă.
- Nicole Vettenburg și I. Huybregts⁴³ s-au concentrat pe corelația dintre comportamentul antisocial al elevilor și calitatea relației acestora cu profesorii. Studiul autorilor a relevat faptul că elevii fac o distincție foarte clară între „profesorii buni, pe care îi plac, îi respectă și cu care doresc să coopereze și cei răi, care adeseori trebuie să plătească pentru răutatea lor”. Elevii investigați au arătat că excesul de violență și intimidarea practică de profesori sau elevi pot fi evitate dacă profesorii ar arăta mai mult interes față de problemele copiilor, ar evita să se arate plictisiți în fața acestora, ar glumi uneori, ar stabili limite și standarde și ar purcede la acțiuni serioase când acestea ar fi încălcate, și-ar trata elevii în mod corect și i-ar asculta în mod activ, luându-le opiniile în serios, ar fi mai moderni. O altă opinie a elevilor legat de comportamentul violent al unora dintre ei ar fi că școala îi ține sub presiune, ei se simt copleșiți de cerințele excesiv de mari impuse de curriculum, de zilele de școală prea lungi, de absența oportunităților de relaxare în timpul programului școlar și după. Atât studiul prezentat anterior, cât și un altul desfășurat în Israel⁴⁴ scot în evidență faptul că la nivelul violenței școlare contribuie mai mult climatul școlar decât caracteristicile mediului exterior școlii, precum statul socio-economic, ratele criminalității la nivel local. În ciuda presiunilor externe negative, școlile trebuie să-și dezvolte politicile de creare a unui climat sigur și potrivit unei dezvoltări armonioase a elevilor lor.

Problemele de comportament care apar la tineri trebuie înțelese ca rezultanta diverselor forțe care acționează de-a lungul vieții unui individ. Demersul științific bazat pe această idee a traiectoriei de viață a dat naștere unor **modele teoretice**: modelul dezvoltării sociale, aparținând lui R.F. Catalano și D.J. Hawkins; teoria controlului multiform (M. LeBlanc); teoria interacțională (T.P. Thornberry) sau teoria controlului social informal, diferențiat pe grupe de vârstă (R.J. Sampson și J.H. Laub)⁴⁵. Deși aceste teorii diferă în ceea ce privește evaluarea mecanismelor cauzale, ele sunt în consens privind corelatele și factorii cu gradul de risc cel mai mare. În timpul ultimelor două decenii, cercetarea a realizat progrese remarcabile în identificarea factorilor susceptibili să crească riscul apariției problemelor de comportament în timpul adolescenței. Aceste rezultate se datorează unei serii de studii prospective longitudinale (D.P. Farrington, 1998, R. Loeber și Magda Stouthamer-Loeber, 1986). Nu

⁴² Bergen, C. Currie, *Health behaviour in school-aged children: a WHO cross-national study*, 1998.

⁴³ Vettenburg, N., Huybregts, I., *Anti-social student behaviour and feelings of unsafety among teachers*, Presentation at the International Conference in *Violence in schools and public policies*, Paris, 2001.

⁴⁴ Benbenishty, R., Astor, Avi, R., *Violence in schools: the view from Israel*. În: P.K. Smith (ed.), *Violence in Schools: The Response in Europe*, London, Routledge-Falmer, 2003.

⁴⁵ Eisner, Manuel, *Améliorer la Prévention de la Violence chez Les Jeunes: Aperçu Général*, în *Violence à l'école-Un défi pour la communauté locale*, Ed. Conseil de l'Europe, Strasbourg, 2003, p. 32.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

trebuie uitate nici cercetările focalizate pe valoarea predictivă a diverselor variabile în materie de risc, asociate problemelor de comportament, în general, și comportamentului violent, în particular (M.W. Lipsey și J.H. Derzon, 1998).

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că toate programele și proiectele privind protecția copilului, cele privind prevenirea delincvenței juvenile – indiferent dacă ele acordă prioritate victimei sau agresorului – cuprind indirect aspecte ale violenței școlare, pentru simplul motiv că minorul, copilul este implicat în sistemul educației publice și, ca atare, își petrece o parte din timp în instituțiile școlare. Un efort substanțial, dificultăți de coordonare și costuri mari necesită proiectele privind violența, indiferent de tipul ei, în care participă mai multe țări.

➤ **Violența școlară – situația națională și informații relevante referitoare la acest fenomen**

Violența școlară în țara noastră este o temă încă puțin reprezentată în preocupările decidenților, atât la nivelul celor implicați în procesul educațional, cât și la nivelul societății în general. Societatea contemporană se vede nevoită a regândi școala și rolul ei social. Contextul violenței și felul în care noi o percepem în prezent s-au schimbat radical în cursul ultimilor ani, mai ales datorită dezvoltării globalizării, criminalității și terorismului fără frontiere. Imaginile prezentate în media și mai ales în domeniul audiovizual au contribuit substanțial la conturarea unei noi forme de frică, a unui sentiment de insecuritate, generat de impresia conform căreia violența poate izbucni oriunde, în familie, pe stradă, în spațiul public, pe stadioane și chiar în școli.

Violența în școli este o problemă în mod special delicată. Altă dată școala, definită ca instituție de educație publică, era considerată ca un spațiu sacru al învățării, relativ autonom față de societatea adulților, cu problematica ei complexă legată de viață. Astăzi, lumea școlii a căpătat o permeabilitate crescută, asimilând tensiunile și disfuncționalitățile societății. Școala a devenit un spațiu în care se confruntă valorile și practicile tradiționale, care structurează procesul învățării academice, cu sisteme de valori mai ample, mai dificil supuse unei structurări riguroase și controlului social, generate de învățarea socială, în care media intervine ca agent formator cu un potențial de fascinație și atractivitate net superior.

Provocarea majoră pe care o aduce prezentul școlii este deschiderea ei către exterior și intrarea ei în parteneriate cu actorii comunității locale, inclusiv cu poliția. Violența în școală nu este decât o formă a violenței cotidiene, astfel încât ea nu poate fi abordată doar ca exprimând o realitate separată de viață. Menționată la noi mai ales ca un fapt izolat, violența școlară are o influență mare asupra percepției sociale și a valorilor prezentului, contribuind la erodarea imaginii tradiționale pozitive a școlii ca instituție sigură și securizantă. Educatorii controlează din ce în ce mai dificil impactul pe care violența

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

școlară o are asupra climatului școlar, iar praxisul educativ tradițional nu mai este suficient pentru practicarea rolului profesional al educatorilor, constrânși din ce în ce mai mult să asimileze informații privind gestionarea conflictelor și utilizarea strategiilor de rezolvare de probleme manifestate în spațiul școlar. Mediatizarea drepturilor copilului, în contextul actual în care democratizarea relațiilor capătă din ce în ce mai multă importanță, pe fondul criticilor aduse practicilor represive și recomandărilor privind comunicarea între actorii procesului educațional, obligă educatorii la reconsiderarea statutului lor, la parteneriat cu societatea și instituțiile sale, cu familia, lărgind rolul lor prin adăugarea unei dimensiuni formative substanțiale. Educatorii manifestă reticențe față de această lărgire a rolului lor, dând dovadă adesea de conservatorism, trăind încă în ideea școlii ca spațiu al transmiterii de cunoștințe și al disciplinării copilului ca natură în formare din perspectiva unor precepte de comportament în care raportul de putere este central.

Una dintre cauzele cele mai frecvent observate în domeniul violenței școlare în Europa de sud-est pare să fie negarea existenței fenomenului, idealizarea climatului școlar în toate dimensiunile sale sau minimizarea fenomenului violenței școlare⁴⁶. La noi în țară, atât în privința violenței, cât și în privința diferitelor forme de violență, nu există decât date parțiale, obținute în urma unor investigații desfășurate adesea la inițiativa unor organisme neguvernamentale. În cadrul proiectului integrat al Consiliului Europei privind violența cotidiană⁴⁷, analiza datelor furnizate de corespondenții naționali a arătat faptul că în majoritatea țărilor s-au întreprins anchete sectoriale, iar frecvența cea mai mare a acestora a vizat violența împotriva femeii, urmată de violența școlară⁴⁸. Dacă în ceea ce privește violența împotriva femeii țara noastră se aliniaza acestor țări, în privința violenței școlare nu s-au făcut cercetări decât sporadic și mai ales la nivel local. La nivel național, violența școlară a fost implicit considerată ca parte a violenței tinerilor, înscriindu-se printre consecințele negative ale subculturii tinerilor.

Astfel, în cadrul unui seminar privind violența domestică în Buftea⁴⁹, s-a arătat că violența este un model relațional de co-habitare și că violența fizică este o experiență frecventă a copilăriei: 60,8% dintre copii sunt agresați fizic de către părinți, iar 47% dintre ei au fost bătuți la școală de către învățători și profesori. În cadrul altei cercetări, adulții⁵⁰ afirmă într-o proporție semnificativă (45%) că abuzul fizic al copiilor are loc în instituțiile de educație din care aceștia fac parte.

⁴⁶ Cf. Mikus Kos, Anica, op. cit. 6, p. 62.

⁴⁷ Proiect integrat 2 *Réponse à la violence quotidienne dans une société démocratique*, Strasbourg, 2002-2004.

⁴⁸ Marcus, M., *Analyse des réponses au questionnaire du Conseil de l'Europe sur la situation de la violence et des politiques de prévention*, IP2, Strasbourg, 2004, p. 9.

⁴⁹ Seminarul a fost organizat de UNFPA în anul 2001, având ca temă *Violența domestică* și a întrunit autoritățile locale și specialiști care lucrează în domeniul violenței.

⁵⁰ Sondaj cu reprezentativitate națională privind percepția socială a copiilor în dificultate, efectuat de IMAS în anul 2000.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

La nivel național⁵¹, polițiștii au organizat în anul 2003 peste 7180 de acțiuni și controale în urma cărora au fost depistați, în preajma școlilor, 46 de autori de infracțiuni, 97 de elevi au fost identificați și cercetați pentru comiterea unor infracțiuni, iar 563 de elevi au fost luați în evidență ca fiind predispuși la fapte antisociale (așa-zii elevi-problemă). În perioada iulie-august a aceluiași an, numai în zona unităților de învățământ s-au săvârșit 53 de infracțiuni, din care 7 cu violență. Peste jumătate din unitățile școlare nu sunt asigurate cu sisteme de pază, accesul persoanelor străine de acestea făcându-se relativ cu ușurință; de asemenea, școlile nu au instalate sisteme tehnice de alarmă sau alte amenajări specifice prevenirii primare pentru protecție la efracție.

În cadrul activităților preventive, polițiștii se orientează mai ales spre identificarea minorilor delincvenți, a persoanelor îndoielnice care frecventează unitățile școlare, a celor care atrag elevii în grupuri infracționale sau comercializează droguri și alcool în zona amintită. De anul trecut, fiecare unitate de învățământ a fost dată în responsabilitatea unui ofițer de poliție sau agent. Acesta are sarcina să țină legătura cu consiliile profesoriale, să participe la ședințele organizate periodic cu părinții, la unele ore de dirigenție, pentru cunoașterea problemelor cu care se confruntă unitatea școlară pe care o are în grijă.

În condițiile în care comportamentul violent în școli și în vecinătatea lor a crescut, ca și numărul de incidente și de episoade de manifestare a violenței, infracțiunile de natură sexuală apar și în spațiul școlii, fapt cu atât mai inacceptabil având în vedere rolul social al școlii și rațiunea acestei instituții. Organizația „Salvați Copiii” reproduce datele Inspectoratului General al Poliției⁵² privind distribuția minorilor victime ale abuzurilor sexuale în funcție de locul săvârșirii faptei, între 1999-2000, date din analiza cărora reiese faptul că școala nu este exclusă ca loc al violenței sexuale. În perimetrul școlii au fost săvârșite 4 violuri între 1999-2000, 4 cazuri de relații homosexuale, 6 cazuri de perversiuni sexuale și 7 cazuri de corupție sexuală.

Diferite **cercetări și studii** elaborate în ultimii ani au evidențiat situații locale în care dimensiunea violenței școlare a fost în centrul atenției.

- Unele dintre acestea privesc relația între comportamentul violent și adicția față de droguri în școală. Un studiu⁵³ asupra acestei probleme a arătat că, în anul 2002, la toate cele 99 licee din București a crescut numărul de preadolescenți și adolescenți consumatori de droguri (11%), dar și comportamentul violent indus de adicția față de droguri. Astfel, 15% dintre elevi s-au certat cu profesorii, 13,9% s-au certat ori s-au bătut cu colegii, 6,97% au furat bani sau obiecte, iar 6,39% au fugit de acasă. Factorul context proxim se relevă a fi important: 40% dintre liceenii care iau

⁵¹ *Monitorul de Cluj*, 17 septembrie 2003.

⁵² Studiu Național *Abuzul sexual și exploatarea sexuală a copilului*, realizat de „Salvați Copiii”, cu sprijinul UNICEF și ANCPA, decembrie 2001.

⁵³ Studiu efectuat de Direcția de Sănătate Publică și Organizația „Salvați Copiii”, 2002.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

droguri aparțin unor familii cu o istorie de relaționare și comportamente ostile, în care certurile între membrii familiei și mai ales între părinți sunt frecvente.

- Un alt studiu, realizat în licee din Cluj-Napoca⁵⁴, a arătat că 47,6% dintre elevii intervievați au suferit agresiuni fizice o singură dată, iar 4,3% aproape zilnic. Din 100 de eleve, aproape 19 au suferit măcar o dată o formă de abuz sexual, iar din 100 de băieți, 4 au fost abuzați sexual.
- În orașul Oradea, parteneriatul între școli și autoritățile locale, poliție, agenția pentru protecția copilului, autoritățile din domeniul sănătății, organizații neguvernamentale și biserică a avut efecte pozitive; unele acțiuni specifice – organizarea de centre de integrare socială, adăposturi de noapte, locuințe sociale și consiliere familială – și programe de prevenire a delincvenței juvenile – consumul de droguri, abandonul școlar, crearea de asociații ale tinerilor – au dus la diminuarea violenței în acest oraș și, implicit, în școli⁵⁵.
- Un studiu al Institutului Național de Criminologie⁵⁶ a relevat faptul că majoritatea minorilor inculpați erau elevi la data comiterii de infracțiuni (60,34%), cei mai mulți erau de etnie română (84,3%), numai 10,69% fiind romi. Din analiza anchetelor sociale și a referatelor de evaluare, a rezultat că, în majoritatea cazurilor, s-au înregistrat dezinteres față de școală, rezultate slabe la învățătură, absențe repetate. Din cei 423 de elevi inculpați, numai 13,26% aveau relații normale în mediul școlar, iar 47,64% relații conflictuale cu colegii și profesorii, dificultăți de comunicare și integrare în colectivitate.

Într-o perspectivă globală, se remarcă faptul că, deși mediul școlar este un spațiu public, acesta are un statut de excepție în raport cu orice alt loc public, datorită faptului că reprezintă o instituție cu norme și reglementări mult mai precise decât alte spații publice. Totuși, siguranței și securității spațiului rezervat educației publice nu li s-a acordat suficientă atenție, acestea neconstituind obiectul unor cercetări sistematice și analize speciale, necesare cunoașterii particularităților fenomenului violenței școlare și a dimensiunilor sale psihosociale.

⁵⁴ *Agresiunea fizică și abuzul sexual suferit de liceeni în Cluj-Napoca*, studiu realizat în perioada ianuarie-mai 1999 de Centrul de Planificare Familială, Fundația Tineri Pentru Tineri, Centrul Artemis de consiliere psihosocială și juridică împotriva abuzului sexual și violenței, pe un eșantion de 1279 de liceeni (851 fete și 416 băieți), cu vârste cuprinse între 14 și 19 ani, din 24 de școli și 69 de clase.

⁵⁵ Schwimmer, Walter, *The importance of concrete strategies for violence prevention in schools*. În: *Violence in schools – a challenge for the local community*, Draft version, Local partnerships for preventing and combating violence at school, Conference 2-4 December 2002, Strasbourg, Council of Europe.

⁵⁶ Mezanote, Oana, Necula Carmen, *Analiza statistico-judiciară a dinamicii tipurilor de infracțiuni comise de minori, a categoriilor de minori delincvenți și a tipurilor de măsuri educative și pedepse, perioada 2003-2004*. Studiul a fost realizat pe un eșantion de 701 inculpați minori, analizat pe 522 de sentințe judecătorești rămase definitive, de la judecătorii din cele 7 provincii istorice.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1/1.1/S/6

Capitolul II. LEGISLAȚIE PRIVIND DREPTURILE COPILULUI, VIOLENȚA ȘI VIOLENȚA ȘCOLARĂ

1. Legislație la nivel național

Drepturile copilului și protecția acestuia față de diferitele forme de violență sunt stipulate în numeroase reglementări legislative la nivel național. Unele reprezintă ratificări ale unor convenții internaționale la care România a aderat, constituindu-se ulterior în acte legislative referitoare la drepturile copilului în general și la mijloace de protecție împotriva formelor de violență. Altele sunt rezultante ale demersurilor instituționale la nivel național de a gestiona fenomenul violenței, sub diferitele sale aspecte.

Analiza s-a centrat pe documentele semnificative și recente care vizează tematica studiului, fiind structurată pe următoarele **aspecte**:

- acțiuni și măsuri privind prevenirea, combaterea sau controlul formelor de violență;
- instituții responsabile și parteneriate în care Ministerul Educației și Cercetării sau structurile sale sunt direct responsabilizate de către lege;
- drepturi și responsabilități ale actorilor implicați.

Vom prezenta în continuare cele mai semnificative documente în acest sens.

- **H.G. nr. 972/4 decembrie 1995 privind aprobarea Planului național de acțiune în favoarea copilului**

Hotărârea transpune recomandările comitetului ONU privind drepturile copilului într-un plan național de acțiune în favoarea acestuia. Instituțiile responsabilizate sunt: Comitetul Național pentru Protecția Copilului, Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Ministerul Învățământului; Ministerul Sănătății, Ministerul Tineretului. Activitățile propuse în ceea ce privește protecția copilului împotriva violenței și abuzurilor și prevenirea violenței sunt următoarele (conform cap. IV):

- adaptarea curriculumului și a regulamentului școlar astfel încât acestea să respecte exigențele Convenției ONU în privința drepturilor copiilor;
- atragerea familiei în activitatea instituției de învățământ;
- promovarea unor programe care să asigure: prevenirea absenteismului, eșecului și abandonului școlar; prevenirea și combaterea consumului de alcool, tutun, droguri; prevenirea și combaterea violenței verbale și fizice, precum și a oricăror forme de comportament antisocial.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

În scopul controlului/gestionării cazurilor de delincvență juvenilă, se au în vedere (conform cap. VII): demararea unor programe comune de prevenire a delincvenței minorilor și de reintegrare socială a acestora; protecția minorilor infractori prin crearea unor instituții speciale de detenție și reeducare; înființarea unor instituții/secții medical-educative care să răspundă nevoilor de îngrijire și educare specializate, în vederea reabilitării minorilor.

- **Legea nr. 678/21 noiembrie 2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane**

Instituțiile abilitate de această lege sunt: Ministerul Afacerilor Externe; Ministerul Muncii și Solidarității Sociale; Ministerul Administrației Publice; Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Sănătății și Familiei; Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție; Ministerul de Interne; Ministerul Justiției. Ministerul Educației și Cercetării *realizează, cu sprijinul celorlalte ministere implicate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale în domeniu, programe educative pentru părinți și copii, în special pentru grupurile cu risc crescut de a fi victime, în vederea prevenirii traficului de persoane* (cap. II, art. 8).

- **Ordinul Ministrului de Interne și al Ministrului Educației și Cercetării privind colaborarea în domeniul educației și pregătirii anti-infracționale a elevilor** (Ordin al Ministerului de Interne nr. 183/29 noiembrie 2001 și Ordin al Ministerului Educației și Cercetării nr. 3032/14 ianuarie 2002).

Acest Ordin cuprinde reglementările cele mai specifice cu privire la fenomenul violenței școlare și se referă la prevenirea violenței, victimizării elevilor, delincvenței juvenile și criminalității prin cooperarea dintre Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul de Interne. Ca instituții responsabilizate, pe lângă ministerele menționate anterior care acționează la nivel central, mai sunt abilitate inspectoratele școlare și inspectoratele de poliție. Legea instituie principalele activități de prevenție și obiectul acestora, acțiunile corelate, tematicile propuse, formele de realizare și actorii implicați.

Caseta 1. Activitățile instituite de Ordin

Art. 2: Activitățile cu caracter educativ-preventiv vor viza atât prevenirea delincvenței juvenile cât și prevenirea victimizării elevilor (...).

Art. 3: Acțiunile vor avea loc în cadrul orelor de dirigiență, de consiliere sau în cadrul activităților extrașcolare stabilite de comun acord între conducerile unităților școlare și ale celor de poliție vor fi organizate întâlniri cu elevi, cu profesori și cu părinți, din partea poliției urmând să participe ofițeri specializați în prevenirea criminalității, precum și lucrători de la alte formațiuni.

Art. 4: Inspectoratele de poliție și cele școlare au ca rol analiza semestrială a dinamicii stării infracționale "în perimetrul școlar și cea care se manifestă în rândul elevilor.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Structura activităților educativ-preventive **instituite de ordin este următoarea:**

- pregătirea elevilor în direcția prevenirii delincvenței juvenile și a prevenirii victimizării;
- pregătirea consilierilor educativi și a profesorilor diriginți în problematica prevăzută;
- întâlniri cu profesori și părinți - se vor organiza o dată la două luni în fiecare instituție de învățământ;
- alte activități privind informarea și implicarea elevilor în acțiuni educativ-preventive: *distribuirea unor materiale cu caracter preventiv și amenajarea în școală a unor panouri cu astfel de materiale; organizarea de concursuri; participarea la emisiuni radio-TV.*

Caseta 2. Tematica activităților educativ-preventive

A. Prevenirea delincvenței juvenile:

- elemente de legislație, principalele infracțiuni sau acte antisociale comise de copii (definiții, forme de manifestare, diferența dintre infracțiuni și contravenție, dintre furt și tâlhărie etc.);
- consecințele legale, sociale și morale ale acestor fapte - răspunderea penală și contravențională a minorului (cum îi afectează pe ei, pe colegi, pe părinți, alte persoane);
- cauze și elemente favorizante ale comiterii de infracțiuni (dorința de a avea un obiect sau o sumă de bani, prestigiul în ochii prietenilor, influența grupului, instigare sau forțarea de către o altă persoană, invidia, gelozia, consumul de băuturi alcoolice sau de droguri);
- necesitatea respectării regulilor de conviețuire socială (pentru a fi respectat, trebuie să respecti; pentru a fi în siguranță trebuie la rândul tău să nu faci rău altora);
- grupurile și apartenența la grup (gașcă sau cerc de prieteni; avantaje și dezavantaje; cine ia deciziile în cadrul grupului; teama de a nu se face de râs; activități legale și activități ilegale ale grupului; ce spune legea despre infracțiunile săvârșite în grup);
- consumul de alcool și droguri (riscuri, consecințe medicale, legale și sociale).

B. Prevenirea victimizării copiilor:

- situații în care se pot afla - acasă, pe stradă, la școală, la joacă, în mijloacele de transport; cum pot identifica o situație periculoasă sau potențial periculoasă;
- cine este responsabil de siguranța lor (părinți, cadre didactice, poliție, alte instituții);
- mijloace de auto-protecție împotriva agresiunilor fizice (loviri, vătămări corporale), împotriva agresiunilor sexuale, împotriva furturilor, împotriva înșelăciunilor;
- ce drepturi au; cum și le pot exercita; cine le apară și cui pot cere ajutor.

C. Întâlniri cu profesori și părinți:

- responsabilitățile legale ce le revin pentru creșterea și educarea copiilor;
- răspunderea pentru faptele copiilor;
- modalități de prevenire a infracțiunilor comise asupra copiilor;
- familiile dezorganizate și în care se consumă alcool – riscurile pentru educația și sănătatea copiilor;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

- agresiunile fizice și sexuale asupra copiilor, comise în familie;
- necesitatea unei strânse cooperări între familie, școală, societatea civilă, administrația locală și alte organisme guvernamentale;
- propuneri de proiecte și de acțiuni comune destinate limitării victimizării copiilor.

- **Legea nr. 305/9 mai 2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române.**

Această lege stipulează atribuțiile generale ale poliției. Astfel, *Poliția Română... este instituția specializată privind apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății private și publice, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, respectarea ordinii și liniștii publice, în condițiile legii* (art.1.). Art.18, lit. a, menționează că, la nivel local, *autoritatea teritorială de ordine publică are următoarele atribuții: contribuie la elaborarea planului de activități și la fixarea obiectivelor și indicatorilor de performanță minimali, având ca scop protejarea intereselor comunității și asigurarea climatului de siguranță publică.*

- **H.G. nr. 726/14 mai 2004 pentru aprobarea Planului de acțiuni prioritare în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatării pentru perioada 2004-2005**

Hotărârea instituie un plan de acțiuni prioritare pentru protecția copilului, formarea cadrelor didactice, constituirea parteneriatelor instituționale și sensibilizarea opiniei publice. Instituțiile responsabilizate sunt: Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei; Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Sănătății; Ministerul Administrației și Internelor; Ministerul Justiției; Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție.

Aspectele privind protecția copilului împotriva formelor de violență se regăsesc la nivelul planului propus în următoarele obiective și acțiuni corelate acestora:

- Formarea inițială și continuă în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatării, prin *introducerea în legislație a obligativității formării inițiale și continue în domeniul protecției copilului a profesioniștilor care interacționează cu copilul;*
- Sensibilizarea opiniei publice asupra abuzului, neglijării și exploatării copilului, prin *realizarea de campanii mediatice pentru sensibilizarea opiniei publice asupra problematicii prin intermediul unor proiecte sau programe naționale aflate în derulare și în responsabilitatea unor ministere* (de exemplu, educația pentru sănătate în școli, educația pentru cetățenie democratică, educație pentru sănătate, prevenirea și combaterea violenței domestice).

- **Legea nr. 272/21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului**

Este una dintre cele mai importante reglementări-cadru la nivel național privind aspecte legate de protecția și promovarea drepturilor copilului, copilul fiind definit ca "orice persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nu a dobândit capacitate deplină de exercițiu, în condițiile legii" (art. 4, alin. a).

POSDRU/1.1/S/6

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

Instituțiile responsabilizate pentru protecția și promovarea drepturilor copilului și abilitate de lege să preia atribuții legate de diverse forme de violență sunt: Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului; Comisia pentru Protecția Copilului (organ instituit la nivel local); Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului; Oficiul Român pentru Adopții; Ministerul Educației și Cercetării. În ceea ce privește drepturile copiilor în cadrul procesului educațional și prevenirea unor forme de violență, legea promovează următoarele măsuri (vezi caseta de mai jos):

POSDRU/1.1/S/6

Caseta 3. Legea nr. 272/21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (**extras**)

Art. 48

(1) a) **facilitarea accesului la educație preșcolară și asigurarea învățământului general obligatoriu și gratuit pentru toți copiii;**

b) dezvoltarea de programe de educație pentru părinții tineri, inclusiv în vederea prevenirii violenței în familie;

d) organizarea de cursuri speciale de pregătire pentru copiii care au abandonat școala, în vederea reintegrării lor în sistemul național de învățământ;

f) prevenirea abandonului școlar din motive economice, luând măsuri active de acordare a unor servicii sociale în mediul școlar, precum sunt: hrană, rechizite, transport.

(2) În cadrul procesului instructiv-educativ copilul are dreptul de a fi tratat cu respect de către cadrele didactice, de a fi informat asupra drepturilor sale precum și asupra modalităților de exercitare a acestora. Pedepsele corporale în cadrul procesului instructiv-educativ sunt interzise

(3) Copilul, personal și, după caz, reprezentat sau asistat de reprezentantul său legal, are dreptul de a contesta modalitățile și rezultatele evaluării și de a se adresa în acest sens conducerii unității de învățământ, în condițiile legii

(4) Cadrele didactice au obligația de a semnală serviciului public de asistență socială sau, după caz, direcției generale de asistență socială și protecția copilului cazurile de rele tratamente, abuzuri sau de neglijare a copiilor.

Art. 85

(1) copilul are dreptul de a fi protejat împotriva oricăror forme de violență, abuz, rele tratamente sau neglijență.

(2) Orice persoană fizică sau juridică, precum și copilul pot sesiza autoritățile abilitate de lege să ia măsurile corespunzătoare pentru a-l proteja împotriva oricăror forme de violență, inclusiv violență sexuală, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de rele tratamente sau de exploatare, de abandon sau neglijență.

- **H.G. 1295/13 august 2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea traficului de copii**

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

În cadrul acestui plan, Ministerului Educației și Cercetării îi revine transpunerea în acțiuni concrete a următoarelor obiective:

- informarea și sensibilizarea populației cu privire la fenomenul traficului de copii, riscurile pe care le prezintă și dispozițiile legii;
- dezvoltarea sistemului de servicii destinate asistenței și sprijinirii familiilor în dificultate, în special în zonele cu risc crescut în ceea ce privește fenomenul traficului de copii;
- consolidarea legislației naționale în domeniu;
- formarea personalului din structurile centrale și locale, cu atribuții în materie.

• **H.G. 1504/16 septembrie 2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării sexuale a copiilor în scopuri comerciale**

Reglementările acestui act legislativ vizează prevenirea și combaterea abuzului sexual al copiilor și a exploatării sexuale a acestora în scopuri comerciale, colaborarea diversilor actori la nivel local și național și acțiunile care trebuie puse în aplicare. Instituțiile abilitate pentru prevenirea acestor fenomene sunt: Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopției; Ministerul Educației și cercetării; Ministerul Sănătății; Ministerul Justiției; Ministerul Administrației și Internelor; consiliile județene/direcțiile pentru protecția copilului; autoritatea tutelară.

Acțiunile instituite de lege în care este implicat și Ministerul Educației și Cercetării în calitate de partener sunt:

- constituirea unui grup de lucru din reprezentanții instituțiilor abilitate, ONG-uri și organisme internaționale în domeniu; încurajarea cooperării inter-instituționale și interdepartamentale;
- stabilirea unei metodologii de lucru în comun în domeniul prevenirii și combaterii abuzurilor;
- organizarea de cursuri pentru copii/ tineri/ adulți pentru a învăța să recunoască formele și caracteristicile abuzului sexual și pentru a fi informați despre locurile unde pot face sesizări;
- dezvoltarea capacității comunităților de a retrage copiii și adolescenții din locurile unde se desfășoară activități de exploatare sexuală; dezvoltarea de programe privind promovarea drepturilor copilului prin educație familială și prin sprijin acordat familiilor;
- includerea în curricula școlară obligatorie, pe categorii de vârstă, a programelor de educație pentru sănătate; promovarea în rândul elevilor a unor noțiuni precum respectul de sine, demnitatea umană, non-discriminarea;
- desfășurarea de activități în scopul prevenirii stigmatizării sociale a copilului/ tânărului victimă a abuzului sexual; recuperarea și reintegrarea victimelor în familie, școală, comunitate;
- dezvoltarea și implementarea unui sistem complet de centre/ servicii de reabilitare psihologică și socială a copilului abuzat sexual;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

- activități de monitorizare a fenomenului (prin elaborarea și actualizarea unor baze de date, indicatori relevanți); realizarea de studii și cercetări în domeniu și mediatizarea rezultatelor acestora;
- implicarea copiilor și a tinerilor, alături de adulți, în acțiuni de prevenire; informarea lor privind auto-protecția și drepturile pe care le au, implicarea lor în programe și proiecte, încurajarea constituirii unor grupuri de discuții/ de acțiune (atelieri de lucru, realizarea de spectacole, forumuri, publicații, activități sportive);
- sprijinirea înființării de asociații sau grupuri de copii sau tineri care să participe la dezvoltarea politicilor, programelor și a legislației specifice.

- **Legea nr. 371/20 septembrie 2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea poliției comunitare**

Conform acestei legi, supravegherea unităților școlare intră în atribuțiile Poliției comunitare (cap. III, art. 7, alin. e). Potrivit acestei reglementări autoritățile publice locale au posibilitatea de a-și organiza structuri specializate de poliție comunitară. Activitatea poliției comunitare se axează pe întreținerea și revitalizarea unor raporturi interumane în cadrul comunității și asigură o intervenție operativă și eficientă împotriva faptelor antisociale și a autorilor acestora.

Polițistul *comunitar* sau *de proximitate* are ca atribuții principale acordarea de ajutor și protecție, consilierea în materie de siguranță, medierea conflictelor, menținerea legăturii dintre poliție și populație și consilierea persoanelor vulnerabile la victimizare. Acesta asigură parteneriatul dintre poliție – instituție responsabilă pentru menținerea ordinii și a liniștii în cadrul comunității – și comunitatea respectivă. Polițistul de proximitate are un important rol în prevenția violenței, dedicându-și activitatea consilierii și informării cu privire la prevederile unor acte normative, la modalitățile prin care membrii comunității pot evita să devină victimele unor infracțiuni sau autori ai unor fapte penale, având în același timp responsabilități în cercetarea, documentarea și rezolvarea unor fapte penale.

- **H.G. 1769/21 octombrie 2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor**

Aspectele vizate prin această hotărâre se referă la transpunerea într-un plan național de acțiune a reglementărilor internaționale privind eliminarea exploatării prin muncă a copiilor. Instituțiile responsabilizate sunt: Agenția Națională pentru Protecția Copilului și Adopție; Ministerul Educației și Cercetării; Ministerul Administrației și Internelor; Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei; Comitetul Național Director pentru Prevenirea și Combaterea Exploatării Copiilor prin Muncă; consiliile județene locale.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Ministerul Educației și Cercetării este abilitat în direcția realizării următoarelor obiective: dezvoltarea capacității instituționale, a structurilor cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii exploatării copiilor prin muncă; dezvoltarea de programe de acțiune directă în vederea prevenirii implicării premature în muncă a copiilor, precum și a retragerii din muncă, reabilitării și reintegrării educaționale și sociale a copiilor care muncesc

Activitățile pe care Ministerul Educației și Cercetării trebuie să le realizeze în parteneriat cu alte instituții sunt:

- crearea unui mecanism unitar de monitorizare a locurilor de muncă, a unităților de învățământ și a zonelor geografice cu risc de exploatare prin muncă a copiilor;
- facilitarea accesului la programe de orientare școlară și profesională a elevilor din învățământul secundar inferior, în corelare cu cerințele pieței muncii;
- dezvoltarea de activități extra-curriculare în vederea prevenirii abandonului școlar datorat implicării premature în muncă;
- promovarea programelor prelungite în școli gen semi-internat, centre de zi (asigurarea unei mese, pregătirea lecțiilor, dezvoltarea abilităților practice, consiliere psihopedagogică);
- îmbunătățirea accesului la educație și creșterea frecvenței în scopul prevenirii abandonului școlar și a finalizării învățământului general obligatoriu, în special în mediul rural;
- extinderea programului " a doua șansă" și a altor programe educaționale alternative și non-formale la nivel național;
- inițierea și încurajarea educației non-formale în vederea facilitării reintegrării școlare a copiilor care au abandonat școala datorită implicării lor în cele mai grave forme de muncă;
- dezvoltarea serviciilor de protecția copilului pentru reabilitarea copiilor retrași din forme grave de muncă (servicii de consiliere pentru copii și părinți, servicii de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat, asistenți maternali profesioniști și centre de primire în regim de urgență pentru copiii abuzați, neglijăți și exploatați).

Un alt set de legi și regulamente fac referiri directe la obligațiile profesorilor și ale elevilor și la modalitățile de sancționare, ca urmare a nerespectării acestora. Aceste reglementări sunt prezentate în cele ce urmează.

- **Legea nr.128/12 iulie 1997 privind statutul personalului didactic**

În Titlul I, art. 4, alin. 4, se stipulează că nu pot ocupa posturile didactice de conducere sau de îndrumare și de control acele persoane care desfășoară activități incompatibile cu demnitatea funcției didactice. Aceste activități sunt: a) *prestarea de către cadrul didactic a oricărei activități comerciale în incinta unității de învățământ sau în zona limitrofă;* b) *comerțul cu materiale obscene sau pornografice scrise, audio sau vizuale;* c) *practicarea, în public, a unor activități cu componenta lubrică sau altele care implică exhibarea, în manieră obscenă, a corpului.*

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

În Capitolul II, Titlul VI este prezentată răspunderea disciplinară și materială a personalului didactic, didactic auxiliar, a personalului de conducere, de îndrumare și de control. Personalul didactic de predare, personalul didactic auxiliar, precum și cel de conducere, de îndrumare și de control din învățământ răspund disciplinar pentru încălcarea îndatoririlor ce le revin potrivit contractului individual de muncă, precum și pentru încălcarea normelor de comportare care dăunează interesului învățământului și prestigiului instituției (conform art. 115).

Caseta 4. Sancțiunile disciplinare aplicabile cadrelor didactice

Art. 116

- observație scrisă;
- avertisment;
- diminuarea salariului de bază, cumulat, când este cazul, cu indemnizația de conducere, de îndrumare și de control, cu până la 15%, pe o perioadă de 1-6 luni;
- suspendarea, pe o perioadă de până la 3 ani, a dreptului de înscriere la un concurs pentru ocuparea unei funcții didactice superioare sau pentru obținerea gradelor didactice ori a unei funcții de conducere, de îndrumare și de control;
- destituirea din funcția de conducere, de îndrumare și de control din învățământ;
- desfacerea disciplinară a contractului de muncă.

- **Anexa la OMEC nr. 4747/16 octombrie 2001 – Regulamentul de funcționare și organizare a unităților școlare**

Acest document stipulează drepturile și obligațiile elevilor. În caz de nerespectare a obligațiilor pe care le au în cadrul unității școlare, elevii pot fi sancționați disciplinar. Vom prezenta în continuare acțiunile care le sunt interzise elevilor în spațiul școlar și măsurile disciplinare pe care nerespectarea acestora le atrage.

Caseta 5. Acțiuni interzise elevilor în spațiul școlar

Art. 102

- să distrugă documente școlare (cataloge, carnete de elev, foi matricole);
- să deterioreze bunurile din patrimoniul unității de învățământ;
- să aducă și să difuzeze în unitatea de învățământ materiale care, prin conținutul lor, atentează la independența, suveranitatea și integritatea națională a țării, care cultivă violența și intoleranța;
- să organizeze și să participe la acțiuni de protest care afectează desfășurarea activității de învățământ sau care afectează frecvența la cursuri a elevilor;
- să blocheze căile de acces în spațiile de învățământ;
- să dețină și să consume în perimetrul unității de învățământ și în afara ei droguri, băuturi alcoolice

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

și țigări și să participe la jocuri de noroc;

- g) să introducă în perimetrul unității de învățământ orice tipuri de arme sau alte instrumente, precum muniție, petarde, pocnitori, care prin acțiunea lor pot afecta integritatea fizică și psihică a colectivului de elevi și a personalului unității de învățământ;
- h) să posede și să difuzeze materiale cu caracter obscen sau pornografic;
- i) să utilizeze telefoanele celulare în timpul orelor de curs, a examenelor și a concursurilor;
- j) să lanseze anunțuri false cu privire la amplasarea unor materiale explozibile în perimetrul unității de învățământ;
- k) să aducă jigniri și să manifeste agresivitate în limbaj și în comportament față de colegi și față de personalul unității de învățământ.

Caseta 6. Sancțiunile aplicabile elevilor

Art. 109-119:

- a) observația individuală – „constă în dojenirea elevului”; se aplică de diriginte/învățător sau director; sancțiunea "nu atrage și alte măsuri disciplinare”;
- b) muștrare în fața clasei și/sau în fața consiliului clasei/consiliului profesoral constă în „dojenirea elevului și sfătuirea acestuia să se poarte în așa fel încât să dea dovadă de îndreptare, atrăgându-i-se totodată atenția că, dacă nu își schimbă comportamentul, i se va aplica o sancțiune mai severă”; se aplică de diriginte/învățător sau director; sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare;
- c) muștrarea scrisă constă în "dojenirea elevului, în scris, la propunerea consiliului clasei sau a directorului, de diriginte/învățător și director și înmânarea documentului părinților/tutorilor legali, personal, sub semnătură”; sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare;
- d) retragerea temporară sau definitivă a bursei - se aplică de director, la propunerea consiliului clasei sau a directorului; sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare;
- e) eliminarea de la cursuri pe o perioadă de 3-5 zile constă în "substituirea activității obișnuite a elevului, pe perioada aplicării sancțiunii, cu un alt tip de activitate în cadrul unității de învățământ, în conformitate cu prevederile regulamentului de ordine interioară ; în cazul refuzului elevului de a participa la aceste activități, absențele sunt considerate nemotivate și se consemnează în catalogul clasei; această sancțiune nu se aplică elevilor din clasele I-IV; sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare;
- f) mutarea disciplinară la o clasă paralelă - sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare;
- g) preavizul de exmatriculare se întocmește, în scris, de diriginte și director pentru elevii care absentează nejustificat 20 de ore la diferite discipline de studiu sau 15 % din totalul orelor la o singură disciplină, cumulate pe un an școlar; sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare;
- h) Exmatricularea – constă în eliminarea din unitatea de învățământ în care elevul a fost înscris; ea poate fi de trei feluri:
  - 1) exmatriculare cu drept de reînscris în anul următor în aceeași unitate de învățământ și în

POSDRU/1.1/S/6

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

același an de studiu - se aplică elevilor din învățământul liceal, profesional și postliceal; sancțiunea se aplică și pentru un număr de cel puțin 40 de absențe nejustificate din totalul orelor de studiu sau cel puțin 30 % din totalul orelor la o singură disciplină de studiu cumulate pe un an școlar; sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare sub 6;

2) exmatricularea fără drept de reînscrisere în aceeași unitate de învățământ – se aplică elevilor din învățământul liceal, postliceal și profesional (pentru abateri deosebit de grave apreciate ca atare de consiliul profesoral); sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare sub 6;

3) exmatricularea din toate unitățile de învățământ fără drept de reînscrisere pentru o perioadă de timp - se aplică elevilor din învățământul liceal, postliceal și profesional (pentru abateri deosebit de grave); sancțiunea este însoțită de scăderea notei la purtare sub 6.

20: Dacă elevul căruia i s-a aplicat o sancțiune menționată la articolele 110 -113 dă dovadă de un comportament ireproșabil pe o perioadă de cel puțin 8 săptămâni de școală până la încheierea semestrului/anului școlar, prevederea privind scăderea notei la purtare, asociată acțiunii, se poate anula; anularea este decisă de cel care a aplicat sancțiunea.

Art. 121: (...) pentru toți elevii învățământului preuniversitar, la fiecare 10 absențe nejustificate pe semestru din totalul orelor de studiu sau la 10 % absențe nejustificate din numărul de ore pe semestru la o disciplină va fi scăzută nota la purtare cu un punct.

Art. 122: (...) elevii vinovați de deteriorarea bunurilor unității de învățământ plătesc toate lucrările necesare reparațiilor sau suportă toate cheltuielile pentru înlocuirea bunurilor deteriorate; în cazul în care vinovatul nu se cunoaște, răspunderea materială devine colectivă, a clasei; pentru distrugerea sau deteriorarea manualelor școlare primite gratuit, elevii înlocuiesc manualul deteriorat cu un exemplar nou, corespunzător disciplinei, anului de studiu și tipului de manual deteriorat, iar în caz de imposibilitate achită contravaloarea acestuia.

2. Convenții, recomandări și legislație internațională

La nivel internațional au fost elaborate și ratificate o serie de documente legislative cu privire la drepturile copilului și la protecția acestuia împotriva unor forme de violență, România fiind semnatară a mai multor documente internaționale în domeniu.

- **Convenția ONU asupra Drepturilor Copilului, adoptată la 20 noiembrie 1989, la Copenhaga**
Această convenție a fost ratificată de România prin Legea nr. 18/1990. Toate statele semnatare ale Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului trebuie să respecte aceste drepturi (Art.2, alin 1 și 2): *Statele părți se angajează să respecte și să garanteze drepturile stabilite în*

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

prezenta Convenție tuturor copiilor din jurisdicția lor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenența etnică sau origine socială, de situația materială, incapacitatea fizică, de statutul la naștere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinților sau al reprezentanților legali ai acestuia. Statele părți vor lua toate măsurile de protecție a copilului împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancționare pe considerente ținând de situația juridică, activitățile, opiniile declarate sau de convingerile părinților, ale reprezentanților săi legali sau ale membrilor familiei sale.

În ceea ce privește protecția copilului împotriva oricărei forme de violență, Convenția stipulează (Art.19. alin 1 și 2): 1. Statele părți vor lua toate măsurile legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mintal, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane căreia i-a fost încredințat. 2. Aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după caz, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale care să asigure sprijinul necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru instituirea altor forme de prevenire și pentru identificarea, denunțarea, acționarea în instanța, anchetarea, tratarea și urmărirea cazurilor de rele tratamente aplicate copilului, descrise mai sus și, dacă este necesar, a procedurilor de implicare judiciară. Alineatul 2 al articolului 28 se referă explicit la spațiul școlar: Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura aplicarea măsurilor de disciplină școlară într-un mod compatibil cu demnitatea copilului ca ființă umană și în conformitate cu prezenta Convenție.

- **Convenția nr. 182 a OIM (Organizația Internațională a Muncii) privind interzicerea celor mai grave forme de exploatare ale muncii copilului și acțiunea imediată în vederea eliminării lor**

Convenția reia principiile stipulate de către Convenția privind drepturile copilului, adăugând prevederi specifice pentru anumite forme de violență:

Caseta 7. Prevederile Convenției nr. 182 a OIM

33: Statele părți vor lua măsuri corespunzătoare, inclusiv măsuri legislative, administrative, sociale și educaționale, pentru a proteja copiii contra folosirii ilicite de stupefiante și substanțe psihotrope, așa cum sunt aceste definite de convențiile internaționale în materie și pentru a preveni folosirea copiilor în scopul producerii și al traficului ilicit de astfel de substanțe

34: Statele părți se angajează să protejeze copilul contra oricăror forme de exploatare sexuală și de violență sexuală. În acest scop statele vor lua, în special, toate măsurile corespunzătoare pe plan național, bilateral și multilateral pentru a împiedica: incitarea sau constrângerea copiilor să se dedea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

la activități sexuale ilegale; exploatarea copiilor în scopul prostituției sau al altor practici sexuale ilegale; exploatarea copiilor în scopul producției de spectacole sau de materiale cu caracter pornografic.

Art. 35: Statele părți vor lua toate măsurile necesare, pe plan național, bilateral și multilateral, pentru a preveni răpirea, vânzarea și traficul de copii în orice scop și sub orice formă.

Art. 36: Statele părți vor proteja copilul contra oricărei forme de exploatare dăunătoare oricărui aspect al bunăstării sale.

Art.37 (alin. a.): Nici un copil să nu fie supus la tortură, la pedepse sau la tratamente crude, inumane sau degradante. Pedepsa capitală sau închisoarea pe viață fără posibilitatea de a fi eliberat nu va fi pronunțată pentru infracțiunile comise de persoane sub vârsta de 18 ani; (alin. b.) Nici un copil să nu fie privat de libertate în mod ilegal sau arbitrar. Arestarea, deținerea sau întemnițarea unui copil trebuie să fie conforme cu legea și nu va fi decât o măsură extremă și cât mai scurtă.

Amintim, în final, o serie de **recomandări, acte legislative sau documente emise la nivel european privind drepturile copilului și protecția acestuia contra formelor de violență:**

- Rezoluția 163 „Securitate în orașele europene”, adoptată de Consiliul Europei la 16 octombrie 1985, care instituie măsuri specifice privind securitatea în zonele urbane cu risc de apariție a fenomenelor de violență;
- Recomandarea nr. R(87)21 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre ale Uniunii Europene privind asistența victimelor și prevenirea victimizării (17 septembrie 1987);
- Recomandarea nr. R(90)2 privind măsurile referitoare la violența în familie, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene la 15 ianuarie 1990, care condamnă pedepsele corporale și alte forme de degradare ca mijloace de educație, fie ele în familie, fie în instituții;
- Recomandarea nr. R(96)8 privind politica de combatere și control a criminalității într-o Europă în transformare, emisă de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- Programul comun de acțiune pentru combaterea traficului cu ființe umane și exploatarea sexuală a copiilor adoptarea în februarie 1997 de către Uniunea Europeană;
- Recomandarea nr. R(97)3 privind participarea tinerilor și viitorul societății civile, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- Recomandarea nr. R(1997)21 privind mass-media și promovarea unei culturi a toleranței, adoptată de Comitetul de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene;
- Recomandarea nr. R(1998)1371 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind abuzul și neglijarea copiilor, exploatarea sexuală și abuzurile comise asupra copiilor;
- Recomandarea nr. (2001)16 cu privire la protecția copiilor împotriva exploatării sexuale, la 31 octombrie 2001;
- Recomandarea nr. 1531(2001) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind securitatea și prevenirea criminalității în orașe și crearea unui observator european al violenței;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

- Declarația finală-IP2 (2002)27- adoptată la închiderea Conferinței asupra parteneriatului local pentru prevenirea și combaterea violenței în școală, (Strasbourg, 2-4 decembrie 2002);
- Recomandarea nr. R(2003)135 privind parteneriatul pentru prevenirea și combaterea violenței în școală, adoptată la Congresul Autorităților Locale și Regionale în Europa;
- Carta Europeană pentru Școli Democratice fără Violență - IP 1-IP 2 (2003)2;
- Recomandarea nr. R(2003)20 a Comitetului de Miniștri al statelor membre ale Uniunii Europene privind noi modalități de a face față delincvenței juvenile și rolul justiției pentru minori, (24 septembrie, 2003).

Analiza legislației privind drepturile copilului și protecția acestuia împotriva violenței conduce la următoarele **concluzii**:

- România este semnatară principalelor acorduri și documente europene și internaționale referitoare la respectarea drepturilor copilului și protecția acestuia împotriva diferitelor forme de violență. Aceste documente au constituit un reper important pentru elaborarea politicilor, strategiilor și planurilor de acțiune în domeniu și au condus la apariția unor reglementări sau metodologii specifice la nivel național.
- Legislația națională acoperă ca arie tematică gama manifestărilor de violență, copiii de vârstă școlară fiind protejați împotriva violenței fizice și verbale, sexuale, a toxicomaniei și a diverselor forme de exploatare, cât și împotriva unor potențiale surse de instigare la violență sau influențare a comportamentului minorilor prin emisiunile din cuprinsul programelor radio sau TV.
- Se remarcă o creștere a interesului pentru adaptarea sau armonizarea legislației naționale potrivit tendințelor cele mai recente. Acest fapt s-a tradus în instituirea de măsuri și acțiuni privind prevenția și intervenția în cazul diverselor forme de manifestare a fenomenului de violență. Apariția poliției comunitare este cel mai relevant exemplu de adoptare a unei tendințe europene care mizează preponderent pe prevenție, pe comunicare între toți actorii responsabili și pe colaborarea între autoritățile locale și cele responsabile cu controlul violenței și aplicarea sancțiunilor.
- Cele mai multe dintre reglementările existente vizează responsabilități concrete pentru organismele abilitate, unele instituții fiind special create la nivel central sau local (de ex., Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului sau Comisiile pentru Protecția Copilului), altele fiind instituții de interes public care preiau și atribuții noi, legate de prevenirea sau controlul violenței (ministerele din domeniile sănătății, educației și cercetării, muncii și protecției sociale, tineretului, interne și administrației).
- Se remarcă o tendință de unificare a eforturilor diverselor organisme pentru găsirea sau aplicarea unor soluții mai eficiente. Legislația promovează parteneriatele instituționale, reprezentanții societății civile (organizațiile neguvernamentale de specialitate) sau instituțiile de la nivel

POSDRU/1.1/S/6

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

comunitar și local fiind menționate explicit de către lege în calitate de actori activi alături de instituțiile guvernamentale.

- Documentul comun emis de Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul de Interne reprezintă exemplul specific și elocvent pentru eforturile de parteneriat instituțional, acesta instituind reunirea eforturilor privind educarea, prevenția și intervenția în direcția soluționării fenomenelor de violență. Ordinul stipulează tematica, activitățile și acțiunile concrete pe care instituțiile școlare trebuie să le realizeze împreună cu organele locale abilitate de la nivelul Ministerului Administrației și Internelor.

POSDRU/1.1/S/6

Cap. III Privire generală asupra violenței umane

Violența umană – o problemă actuală care îngrijorează societatea în ansamblul ei. Lideri de opinie, specialiști din diferite domenii, politicieni și mass-media aduc cu frecvență constantă în atenția publicului larg **problema violenței**. Diferitele forme de violență se află pe agenda politică a instituțiilor naționale și internaționale. Consiliul Europei a lansat în 2002 un proiect privind violența cotidiană, compus din module referitoare la diferitele tipuri de violență care au loc în prezent în societățile contemporane. Există violență în viața publică, în cea privată, în instituții, printre care școala, ca spațiu public instituționalizat, ocupă un loc privilegiat.

Nevoia de conștientizare, prin campanii sociale, dar și de programe educaționale care să urmărească atât dezvoltarea unei culturi a non-violenței, cât și ameliorarea manifestării violenței în relațiile umane este prezentă pe agenda de lucru a instituțiilor de stat, ONG-urilor și a mass mediei.

Violența este o realitate proprie naturii umane – dar și a celei animale -, care are continuitate în istoria umanității. Natura umană include în structura ei violența. De aceea, expresia „eradicarea violenței” este inadecvată. Ceea ce se încearcă să se schimbe este **atitudinea față de violență**. Devalorizarea ei treptată prin conștientizarea consecințelor ei negative, nedezirabile și, implicit, creșterea controlului pulsionilor violente – individuale sau colective –și structurarea unui răspuns: nu, violenței!

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

În prezent, tendințele genocidale, cuplate cu progresul tehnologic, împreună cu distrugerea resurselor ecologice reprezintă cele mai mari riscuri pentru specia umană. Viitorul speciei pare astfel incert. Pentru a înțelege genocidul – ca formă dramatică de violență colectivă -, „nu trebuie să gândim îngust, ci să apelăm la biologie, etică și psihologie” (Jared Diamond, 1992).

„Animalul uman” are tendințe agresive. Acest lucru trebuie să-l recunoaștem. Istoria a arătat permanența violenței, excesele de violență, ca și momentele de calm și relativă liniște. Războaiele au alternat cu perioadele de pace.

Cartografia aproximativă a genocidelor există din 1492, înregistrând, până în 1990, 37 genociduri. Instinctualitatea agresivă a omului nu poate fi cu ușurință reprimată, stăpânită, pur și simplu, pentru că omul este primul „animal” care a inventat arme.

Biologic, se știe, omul este un animal cu tendințe agresive. Într-o perspectivă socială, abordarea violenței este mai complexă, pentru că omul este și un animal social: relațiile de dominație, cele de putere, nevoia de a supune, de a exploata, orgoliul, incapacitatea de a gândi toleranța, ca soluție pentru ambele părți adverse, incapacitatea de a rezolva pacifist conflictele și de a evita pierderile.

Definiția violenței

”Amenințarea sau utilizarea intenționată a forței fizice sau a puterii asupra sinelui, altuia sau asupra unui grup ori comunități, care antrenează sau riscă puternic de a antrena un traumatism, un deces, o alterare psihologică, o dezvoltare precară sau privațiuni”(Raport mondial asupra violenței și sănătății, OMS – Organizația Mondială a Sănătății -, Geneva, 2002).

Abordare pluridisciplinară asupra violenței. Criterii de abordare a violenței:

- Criteriul biologic: abordare biologică
- Criteriul sociologic: abordare socială
- Criteriul psihologic: abordare psihologică
- Criteriul economic: abordare economică (costuri)
- Criteriul medical: abordare medicală/psihiatrică
- Criteriul cultural: abordare culturală (diferențe între culturi)
- Criteriul gender: diferențe de sex în violență
- Criteriul juridic: Abordarea juridică (distincția civil/penal)
- Criteriul politic: abordare politică

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Există diferite criterii pentru că ele urmează diferențierea între discipline în abordarea fenomenului violenței umane. Din studii se remarcă eforturile cercetătorilor de a studia și clasifica tipurile de violență, dar și necesitatea de a coopera disciplinar.

Cea mai răspândită și mai facilă din punct de vedere operațional este tipologia propusă – dar și adoptată în perspectiva înțelegerii violenței ca fenomen social – de către OMS:

Clasificarea violenței: După OMS, violența se împarte în trei tipuri.

1. **Violența față de sine:** sinuciderea, abuzul și comportamentul auto-distructiv; ea poate lua anumite forme: fizică, psihologică sau privațiuni și neglijență față de sine
2. **Violența interpersonală: violență familială/în cuplu; violență comunitară** (între persoane care nu sunt rude și care pot chiar să nu se cunoască).

Ambele subtipuri pot lua anumite forme: fizică, sexuală, psihologică sau privațiuni și neglijență.

3. Violență colectivă:

- **violență socială;**
- **violență politică;**
- **violență economică.**

Toate aceste subtipuri iau aceleași forme ca și violența interpersonală.

Violența poate fi considerată ca un continuum, de la forme minore – împingere, bruscare, gesturi fizice, expresii verbale denigratoare, jigniri etc. – la forme majore sau chiar extreme, mergând până la forme letale.

În contextul școlar, tipul cel mai răspândit de violență este cea interpersonală și cea intrapersonală.

Violența interpersonală poate lua următoarele forme:

4. Violență fizică
5. Violență psihologică
6. Violență verbală
7. Violență sexuală
8. Privațiuni și neglijență

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

Abordările violenței sunt complementare. Abordările violenței umane se exprimă astfel:

Biologic:	aspecte convergente/divergente între violența animală și cea umană
Sociologic:	categorii sociale, violența mass media și expunerea la violență
Psihologic:	violența este o trăsătură de personalitate, oamenii diferă în ceea ce privește
Economic:	potențialul lor de violență
Medical:	violența are costuri mari (îngrijiri medicale/psihologice)
Cultural:	există indivizi violenți, cu tulburări de personalitate, dar și psihopați există forme diferite de violență, specifice unei culturi sau alteia (de ex. mutilări genitale în unele culturi africane, crimele datorită neplătirii dotelor la indieni, vendetta siciliană, căsătoriile minorelor în Iran)
Gender:	
Juridic:	bărbații sunt mai violenți decât femeile (prezența testosteronului)
Politic:	unele comportamente violente sunt de natură penală, justiția restaurativă drepturile omului/dreptul la integritate fizică și psihologică, drepturile victimelor și egalitatea de șanse între femei și bărbați

POSDRU/1.1/S/6

Se știe că traumele suferite în copilărie, au consecințe de ordin psihologic bine conturate în cercetarea criminologică din perspectiva psihologiei dezvoltării. Ele se manifestă prin:

- imagine de sine negativă;
- depresie și/sau izolare socială;
- dificultăți în procesul de învățare;
- tulburări ale construcției identității sexuale; probleme dificile în sfera sexualității;
- dificultăți de relaționare;
- sentimentul victimei că este diferită de alți oameni;
- sentimentul că este puternic în sens malign (se dă o conotație pozitivă comportamentelor violente, pozitivarea negativului în condițiile atașamentului între agresor și victimă, mai ales în cazurile de violență sexuală);
- stări de confuzie privind propria persoană (disocierea eu-lui) sau ale valorilor existențiale;
- anxietate.

Atitudini ale adulților – părinți, rude, cunoscuți/necunoscuți, vecini, cadre didactice -, care pot în pericol viața copiilor/elevilor:

- ❖ Indiferența;
- ❖ Lipsa de informație;
- ❖ Reproducerea modelului educațional din familia de origine ;
- ❖ Neglijența;
- ❖ Deficiențe ale stilului educațional; familia disfuncțională;
- ❖ Lipsa de comunicare;
- ❖ Dezacord/divergențe privind stilul educațional/lipsa cooperării între părinți;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Adulții – părinți, profesori – care în relațiile cu copiii folosesc pedepse fizice și își exprimă trăiri negative - nemulțumire, dispreț, dezacord, insatisfacție, dezamăgire, indiferență, nepăsare – față de comportamentul/permanențele lor, indiferent de contextul la care ei se referă (acasă, școală, în lume) trebuie să se gândească la efectele atitudinilor lor asupra psihologiei copiilor.

Copiii au nevoie de înțelegere, securitate afectivă, sprijin, protecție, dar și de autoritate și fermitate. O prea mare înțelegere și libertate oferită de părinți poate fi considerată de către copil ca și o formă de neimplicare, de nepăsare. Comunicarea este necesară pentru a crea un climat de încredere și respect reciproc. Copilul are mai mult nevoie de timp și deisponibilitate psihologică decât de bani.

Capitolul 5. DEFICIENȚE DE COMUNICARE – SURSĂ A VIOLENȚEI ÎN ȘCOALĂ

5.1. Considerații generale

„Dacă ar trebui să renunț la toate darurile mele cu excepția unui, m-aș hotărî să-l păstrez pe cel al vorbirii, căci el mi-ar ajuta să le recuperez rapid pe toate celelalte”. (Daniel Webster).

Cuvintele de mai sus ne arată că nevoia de comunicare este/devine esențială în cele mai variate arii ale existenței noastre. Orice activitate de comunicare are la bază înțelegerea celorlalți, dar și înțelegerea noastră de către alții. Comunicăm pentru a ne descoperi unii altora trebuințele și pentru a ni le împărtăși. Comunicarea este deosebit de complexă și foarte greu de supus analizelor. Rădăcina latinească a cuvântului „comunicare” – *communico*- avea o semnificație profundă care nu se referea numai la punerea în evidență a contactului, a legăturii, ci însemna și a face în comun ceva, a împărtăși, a pune împreună, a uni.

Comunicarea umană

Comunicarea este atât un proces, cât și o activitate. Ea este absolut necesară în viața cotidiană, în funcționarea relațiilor dintre oameni. Prin comunicare, oamenii transmit și schimbă cu ceilalți informații, idei, sentimente, păreri, opinii, atitudini, interacționează. Actul de comunicare implică o serie de componente: contextul (fizic, social, psihologic, cultural, temporal), emițătorul/comunicator sursă, receptorul/comunicator receptor, mesajul (intențional sau neintențional), canalul de comunicare (comunicare verbală/neverbală), zgomotul/paraziții (tot ce împiedică transmiterea integrală a mesajului), feed-back-ul (adaptarea la partener).

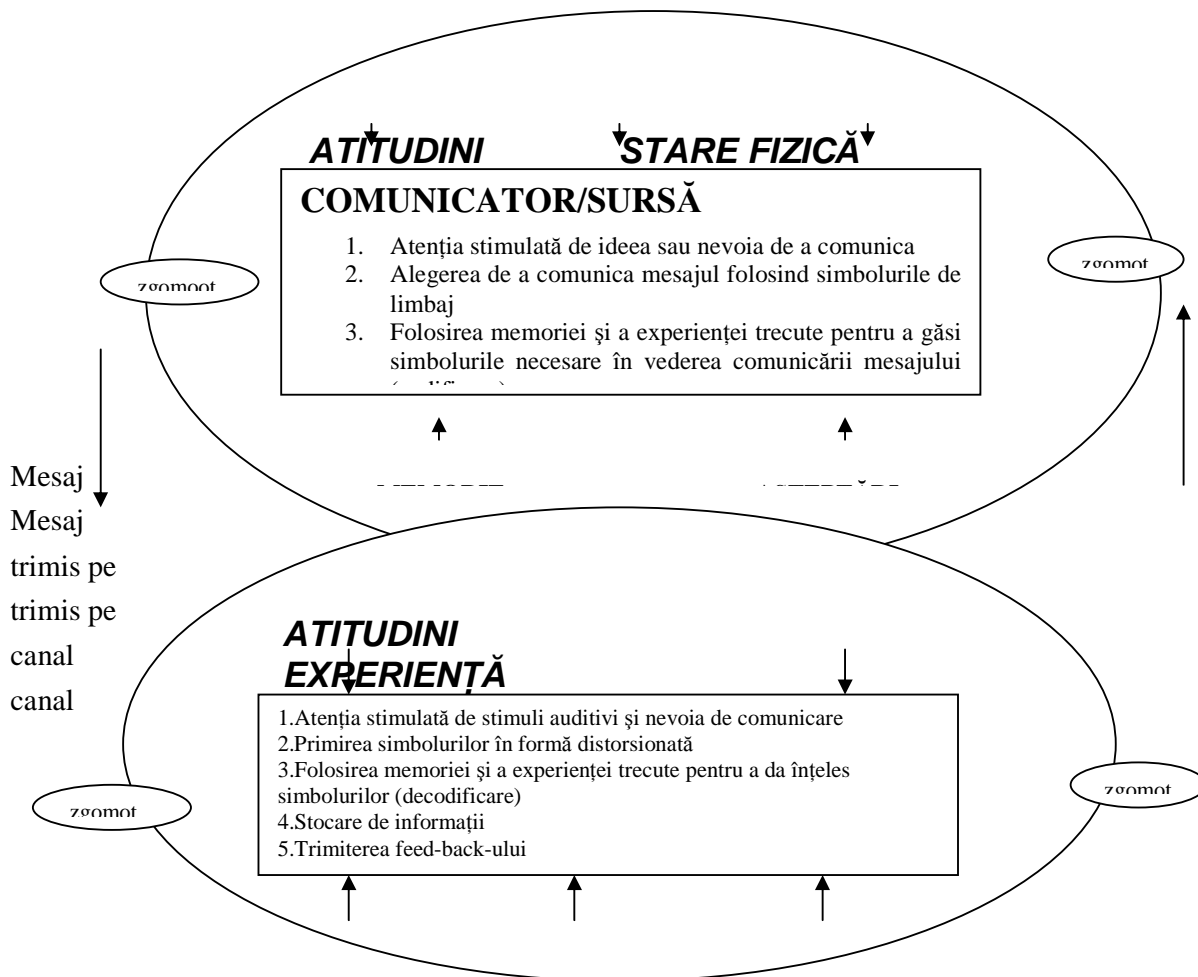

Comunicarea este un proces **tranzacțional** (presupune relații reciproce între comunicatori), **inevitabil** (comunicarea este inerentă și prezentă continuu în toate aspectele vieții) și **ireversibil** (tot ce se comunică nu rămâne fără efecte, nimic nu mai poate fi „șters”).

În funcție de canalul ales pentru transmiterea mesajului, există două tipuri de comunicare:

- **Comunicarea verbală** care este orală sau scrisă. Se realizează printr-un cod lingvistic comun, fie oral, fie scris.
- **Comunicarea neverbală** este mai puțin controlată și conștientizată; implică corpul și părțile lui, paralimbajul (tempo-ul vorbirii, tonul, ezitățile, bălbâielile, pauze, mormăieli, aspectul strict vocal), dispunerea în spațiu, gesturile și contactul.

Mediu de comunicare

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Orice mesaj are 3 componente:

- Componenta verbală: contribuție 7%
- Componenta vocală: contribuție 38%
- Componenta facială și/sau neverbală: contribuție 55%

Dincolo de mesajul verbal, există o serie de alte mesaje cu valoare de comunicare care fac parte din relațiile interpersonale: contextul, distanța spațială – proxemica (modalitățile în care folosim spațiul și felul în care ne plasăm conține mesaje importante despre oameni și despre relațiile dintre ei; există mai multe tipuri de distanță între oameni cu valori diferite de comunicare: distanță publică - de ex. distanța profesor-elev este de aproximativ 3 m., distanță socială - între oameni de afaceri, distanța este de aproximativ 1,2 m. până la 3 m.-, distanță personală - între prieteni, este de 0,45-1,2 m.-, distanță intimă - între copilul mic și părinți, între iubiți sub 0,45 m. sau chiar lipsa de distanță); comunicăm cu fiecare parte a corpului nostru – fața și elementele ei oferă informații extrem de prețioase pentru cei cu care comunicăm, oferind un suport pentru anumite corelații, iar abilitățile de expresivitate facială sunt extrem de utile în unele profesii (actor, speaker, moderator, profesor); mâinile comunică și ele ceva în mișcarea lor: strânsul mâinilor=prietenie, apropiere; frecatul mâinilor=satisfacție; bătutul cu degetele în masă=nerăbdare, plictiseală, lipsă de interes - ; vocea are și ea o valoare de comunicare - o voce stinsă=lipsă de putere, deprimare; bălbâiala=nesiguranță, timiditate; pauzele în vorbire=nesiguranță, nehotărâre, tăcerea are funcții retorice și îl face pe interlocutor să-și pună întrebări, să cântărească alternative, toate cu un efect observabil la nivelul cunoștințelor, atitudinilor, stărilor afective ale receptorului.

“Cel care are ochi de văzut și urechi de auzit se poate convinge singur că nici un muritor nu poate păstra un secret. Dacă buzele sale rămân lipite, el «vorbește» cu vârful degetelor, se trădează prin orice por”. (Sigmund Freud)

“O pauză într-un loc greșit, o intonație prost înțeleasă și o întreagă conversație o ia pe de lături”. (E.M. Foster)

În comportamentul de comunicare interpersonală există trei situații cognitive distincte ale eului: eu sunt cunoscut de ceilalți, eu îi cunosc pe ceilalți, eu mă cunosc pe mine. Dezvoltarea cunoașterii de sine a unei persoane este condiționată de calitatea și gradul de intercunoaștere dintre o persoană și celelalte cu care se află în relație de comunicare.

“Pentru ca să ajung la orice adevăr despre mine însumi, trebuie să vin în contact cu o altă persoană. Celălalt îmi este absolut indispensabil, atât pentru existența mea cât și pentru cunoașterea mea despre mine însumi”. (J.P. Sartre)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

☑ Comunicarea educațională

Dacă ne referim la specificul ei dat de gradul diferit de implicare a elementelor comunicării, la obiectivele procesului în sine, la actorii implicați (profesori și elevi), putem spune că acest tip de comunicare este o formă specifică a comunicării umane. Procesul educațional prin care are loc furnizarea de informații se realizează prin comunicare, iar relațiile interpersonale între toți actorii implicați în activitatea școlară se bazează pe comunicare. Comunicarea educațională este o “comunicare integrală” în care componentele comunicării se potențează reciproc, astfel încât să se obțină o cât mai mare coincidență între informația codificată de profesor și cea receptată activ de către elev.

Comunicarea educațională poate fi considerată o relație evaluativ-selectivă atât la emițător, cât și la receptor. În cadrul ei se definesc integral personalitățile umane intrate în contact; ea poate fi transformată în instrument de intervenție asupra persoanei care este educată, respectiv asupra elevului. Schema cineva învață (predă)/ceva/cuiva articulată pe teoria comunicării devine în contextul educațional: cine=profesorul, ce=conținutul disciplinei, cui=elevul, unde=locul actului pedagogic, când=momentul/durata actului pedagogic, cum=elementele de discurs pedagogic, metode pedagogice, cu ce efecte= dobândirea cunoașterii de către elev, ca receptor al discursului didactic. Profesorul și elevul joacă roluri prin care sunt angajați într-un proces constant de influențare reciprocă în ceea ce privește comunicarea.

Profesorii abordează în comunicarea cu elevii stiluri diverse, recomandabile sau nu în funcție de contextul educațional; stilurile pot fi combinate între ele în funcție de situație și diversificate prin introducerea factorului afectiv:

- **Stilul autoritar:** profesorul are tendința să stabilească toate directivele generale, nu este ostil clasei de elevi, dar nici deschis, având o atitudine cvasiamicală și impersonală; un astfel de stil generează tensiune în atmosfera clasei, elevii sunt tratați ca simpli executanți, iar răspunsul, ca expresie emoțională, va fi agresivitatea. Acest stil afectează într-o oarecare măsură aspectele instructive, dar se va răsfârge în mod negativ asupra aspectelor formative. Însă există momente ale actului educațional când acest stil autoritar, manifestat cu afecțiune, se dovedește profitabil în relația profesorului cu elevii săi.

Dacă adevărul trebuie și simțit, nu numai explicat, didacticismul uscat și abuziv – care schematizează și impune, diminuând motivația – îndepărtează de cunoașterea veritabilă.
„Cum se preface însă un adevăr într-o jumătate de adevăr, când e rostit prea apăsat”! (C. Noica)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

- **Stilul democratic:** profesorul care are un asemenea stil stimulează inițiativa elevilor, creând premisele unei permeabilități a sugestiilor de la elev la profesor; este un cadru propice pentru un învățământ activ, în care elevul este făcut părtaș la propria-i realizare; este un stil care vine în întâmpinarea transformării educației în autoeducație, a consolidării unei motivații intrinseci a învățării. Nu este același lucru, dacă acest stil de comunicare cu clasa de elevi este adoptat cu interes real și bucurie pentru realizările și progresele elevilor sau numai de circumstanță.
- **Stilul neintervenționist, „laissez-faire”:** neintervenția profesorului, acordarea de informații numai când sunt solicitate de clasa de elevi nu trebuie confundată cu refuzul de a acorda sprijinul de care elevul are nevoie, ci este mai degrabă acordarea unei aparente depline libertăți elevilor în cadrul procesului instructiv-educativ.

Comunicarea într-un singur sens (de la profesor la elev, când acestuia din urmă nu i se oferă ocazia de a răspunde imediat și direct) are de multe ori **efecte psihologice nedorite asupra elevilor:**

- frustrare – elevul nu poate comunica ușor, este incapabil să ceară clarificări;
- apatie – apare lipsa de interes și de implicare;
- teama – dacă profesorul se comportă ca și cum este gestionarul comunicării, induce elevilor săi teama de a vorbi (cred că astfel profesorul se poate supăra pe ei);
- dependență – elevul așteaptă ca profesorul să ofere toată informația necesară, devenind incapabil să judece valoarea informației;
- ostilitate și/sau agresivitate – elevii pot înceta să mai vină la ore, căutând strategii de îndepărtare de profesor

Acțiuni și atitudini ale profesorilor, considerate dăunătoare în anumite condiții sau dacă se manifestă în mod repetat în relația de comunicare cu elevii:

- intervenție/sanționare fără a indica norme sau reguli explicite sau în dezacord cu norme/reguli explicite
- inducerea sentimentului de vinovăție elevului care vine să-i ceară sprijinul
- comunicare abuzivă (interdicții inexplicabile) cu elevii actori în situații de violență
- atacul la stabilitatea și securitatea emoțională a elevilor

conformismul și spiritul de contestare;
originalitate cu orice preț

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

5.2 Comunicarea ca sursă de violență școlară- rezultate ale cercetării

Tema comunicării educaționale nu a reprezentat o prioritate a programelor de formare inițială și continuă a cadrelor didactice din România, deși este considerată o competență importantă în standardul profesional al acestei ocupații. Importanța acestei competențe este subliniată chiar de profesori și de părinți în cadrul interviurilor de grup: *Comunicarea e foarte necesară, profesorul trebuie să fie ca un al doilea părinte sau poate chiar mai mult pentru cei care nu au acasă părinți ideali...* (părinte); *Comunicarea trebuie să fie pe primul plan; ca să iei niște măsuri, trebuie ca prima dată să comunici cu copilul, să-i înțelegi toate problemele și demersurile.* (profesor), *Comunicarea în școală e foarte importantă. Măcar întrebat ceva copilul, acolo... Să vadă că-ți pasă de el. Dăm vina pe găștile astea de cartier. Păi, de ce ajunge acolo? Pentru că în clasă nu-l bagă nimeni în seamă și trebuie să se impună și el undeva, să facă și el ceva; și, pentru că acasă nu-l ascultă nimeni...* (profesor).

Comunicarea defectuoasă este considerată de toți actorii implicați în procesul educațional ca fiind cea mai tangibilă și acută problemă a școlii, așa cum reiese din raportul „Violența în școală”. Elevii cred că violența din spațiul școlar, în relația profesor-elev, este cauzată și de incapacitatea profesorilor de a comunica eficient cu elevii lor. De pildă, în interviurile noastre, un părinte ne declara: *Dacă pe ecranul unui televizor ar apărea modul în care elevii se răzbună în plan imaginativ pe profesori, am avea parte de cele mai veritabile filme „horror”*.

Elevii au așteptări mult mai ridicate privind relația lor cu profesorii, dorind ca aceștia să fie mai deschiși, mai direcți, mai apropiați de problemele lor. Consilierii școlari sunt de părere că, în proporție de peste 80%, problemele de comunicare sunt în topul cauzelor comportamentelor violente ale elevilor. Afirmația „Unii profesori nu sunt deschiși la comunicare cu elevii”, se referă la tendința unor cadre didactice de a-și păstra cu orice preț autoritatea, inclusiv prin blocarea căilor de comunicare cu elevii. Comunicarea într-un singur sens – de la profesor la elev – are de cele mai multe ori efecte de natură psihologică asupra elevilor. În astfel de cazuri de blocaj al comunicării, atât cu profesorii, cât și cu părinții, se ajunge la situații în care „copilul, în loc să se deschidă spre noi, se bucură că poate ieși în colțul străzii cu gașca lui”

În opinia elevilor, o altă distorsiune în comunicarea profesorilor cu ei este **impunerea cu orice preț a autorității profesorului**. Mai mult de 40% dintre elevi resimt impunerea autorității profesorului ca o sursă importantă a reacțiilor de tip violent. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât opinia lor în legătură cu profesionalismul și pregătirea cadrelor didactice (componentă importantă a autorității profesorului) este de multe ori destul de critică.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

Sursele violenței în mediul școlar se găsesc, așadar, și la nivelul relației directe dintre elevi și profesori, mai ales în conflictul dintre cele două tipuri de cultură, valori și practici uzitate în mediul școlar: cultura elevilor *versus* cultura profesorilor. Principalele surse de conflict între profesori și elevi apar ca urmare a decalajului între așteptările elevilor și practica școlară curentă. Elevii așteaptă o relație bazată pe negociere, independență, pragmatism, inițiativă și empatie în raport cu profesorii lor, în timp ce cadrele didactice își doresc o relație de dependență, control, autoritate și conformism.

Deficiențe de comunicare profesor-elev Deficiențe de comunicare profesor-elev și metode pedagogice neatractive așa cum sunt văzute ele de către elevi:

- Profesorii nu au suficientă răbdare să ne asculte problemele, nelămuririle – 31,7%;
- Profesorii se poartă foarte rece cu noi – 22,6%
- Modul de prezentare a lecției de către profesori nu este atractiv pentru elevi – 29,3%
- Profesorii ne cer să reproducem ceea ce au predat și mai puțin să avem idei originale, îndrăznețe – 23,4%
- Se întâmplă ca profesorii să ne insulte, să ne umilească prin expresii neadecvate, să ne ironizeze – 22%.

Mulți dintre profesori susțin că stilul didactic este o caracteristică a activității profesorului, care variază în funcție de specificul clasei de elevi sau chiar al individualității fiecărui elev. Profesorii nu percep o relație cauzală directă între stilul didactic adoptat și manifestarea comportamentelor violente ale elevilor și nu par a fi conștienți că, uneori, modul în care se comportă profesorul poate conduce la un anumit tip de comportament al elevilor.

Atunci când se confruntă cu situații de comportament violent, strategiile cadrelor didactice sunt diferite. Cei mai mulți profesori preferă să inițieze o mai bună comunicare, să facă eforturi în a înțelege mai bine nevoile și interesele elevilor; alții cred că doar ironia, sancțiunile, notarea și stilul autoritar sunt cele mai bune soluții în prevenirea și atenuarea manifestărilor violente.

Pentru profesori, o clasă ideală este aceea în care elevii sunt cuminiți, disciplinați și nu creează probleme. Unele voci, ce-i drept fără prea mare ecou în rândul altor cadre didactice, susțin chiar că utilizarea metodelor active și, totodată, asigurarea disciplinei în clasă sunt aproape imposibil de conciliat.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

5.3 Direcții de acțiune în vederea prevenirii și ameliorării victimizării școlare

A lupta contra violenței școlare, înseamnă a ameliora calitatea relațiilor și a comunicării între toate persoanele angrenate în actul educațional. (Dardell, Jaouadi)

Modalități de eficientizare a comunicării profesorului cu elevii

- ◆ **atitudine pozitivă în comunicare:** pentru ca o interacțiune a profesorului cu clasa de elevi să fie eficientă, actorii implicați trebuie să încerce un sentiment pozitiv față de situația generală de comunicare,
- ◆ **deschidere** față de elev;
- ◆ **empatie:** prin identificarea cognitiv-afectivă a profesorului cu un model de comportament perceput sau evocat (elevul/clasa) este favorizat un act de înțelegere și comunicare implicită, precum și o anumită contagiune afectivă; empatia poate deveni un cadru de referință pentru evaluarea unui bun profesor;
- ◆ **manifestarea față de elev a unui interes pozitiv necondiționat:** recunoașterea că partenerul elev are valoarea lui, iar contribuția lui în cadrul comunicării educaționale are importanța ei de netăgăduit;
- ◆ **încredere** în sine și în elev: o atitudine destinsă a profesorului comunică elevilor o impresie de siguranță de sine, de prestigiu, de autoritate, în vreme ce tensiunea, rigiditatea și lipsa de siguranță transmit faptul că profesorul este incapabil să-și domine mediul social și să-și influențeze partenerii de comunicare;
- ◆ **acceptarea prezenței celuilalt:** profesorul poate stabili un climat de acceptare a elevului transmițându-i acestuia ideea că este interesat de persoana lui, că îi acordă atenție, că îl apreciază; acest demers se poate realiza nonverbal, prin menținerea unui contact ocular potrivit, a unei proximități fizice care să inducă ideea de proximitate psihologică, unei posturi care să exprime o atitudine directă și deschisă; în plan verbal, aceasta se poate face prin folosirea, în adresare, a prenumelui elevului, prin folosirea pronumelui personal „noi”, prin furnizarea unui feed-back relevant și imediat; comportamentul verbal și nonverbal prin care un profesor stabilește un climat de acceptare a prezenței celuilalt – elevul – influențează mult nivelul de învățare al elevilor.

- ◆ **gestionarea interacțiunii:** eficiența în comunicare rezultă și din felul în care profesorul conduce interacțiunea cu elevul, în așa fel încât partenerii

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

POSDRU/1.1/S/6

săi să fie satisfăcuți, niciunul să nu se simtă neglijat sau, din contră, prea scos în evidență; într-o gestionare eficientă a interacțiunii cu clasa de elevi, mesajele verbale și nonverbale se întăresc reciproc;

- **expresivitatea** facilitează comunicarea și îi conferă autenticitate: se referă la aptitudinea de a comunica o angajare autentică în relația cu elevii; când vorbim de expresivitate, trebuie să avem în vedere atât planul emoțional, care traduce trăirile interne și pune în evidență aptitudinile, dar și planul cognitiv, ca o reliefare a conținutului cognitiv, ca impunere de semnificații, intenții și influențe; având în vedere că aptitudinea de a exprima devine vizibilă și în funcție de cum elevii primesc mesajul exprimat, se poate spune că expresivitatea este o comunicativitate specială;
- **atenție** din partea profesorilor la felul în care sunt percepuți de elevii lor și **crearea unui climat și a unor relații pozitive cu clasa de elevi**: feed-back-ul pe care îl primesc cadrele didactice le poate ajuta în îmbunătățirea practicilor instrucționale.

- Dezvoltați mijloacele de comunicare cu elevii
- Mențineți schimburile verbale: vorbirea previne distorsionarea comunicării și apariția actului violent
- Evitați ironia, mai ales în situațiile tensionate
- Dacă simțiți că vă aflați în dificultate la clasă, vorbiți despre asta cu partenerii de comunicare, cu un coleg, cu un specialist
- Evitați muștrările severe și personale la adresa unui elev, mai ales când colegii lui sunt de față: aceștia formează un public a cărui prezență exacerbează reacțiile părților
- Nu răspundeți niciodată pe același ton unui elev nervos, tensionat
- Nu încercați să reglați întotdeauna pe loc o situație conflictuală care poate apărea în relația cu elevul
- Faceți distincția între cerere și sancțiune: sunt momente în care starea emoțională ne împiedică să fim corecți/dreți

rezentată viitorilor profesori în timpul stagiului de formare, IUFM Nord-Pas-de-Calais)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

Anexă. STUDIU DE CAZ

Studiu de caz nr. 1

(realizat pe baza anchetei cu dirigintele și cu elevul)

B.O., 17 ani, elev în anul III, școală de arte și meserii, mediul urban

B.O. este elev în ultimul an al unei școli de arte și meserii aflate într-un cartier periferic al orașului B., fiind în vârstă de 17 ani. Provine dintr-o familie organizată, tatăl având studii superioare (potrivit declarațiilor lui B.O., este absolvent a două facultăți), iar mama este absolventă de liceu. În prezent locuiește cu sora sa mai mare, ambii frați fiind lăsați de câteva luni în grija unei rude, deoarece părinții sunt plecați în Italia. Motivul plecării din țară al părinților este legătura acestora cu un caz de infracționalitate care a fost mediatizat de televiziune.

A fost semnalat ca fiind un elev violent de către diriginta sa, care îl consideră un elev cu probleme și cu un comportament agresiv, implicat în diverse conflicte în școală și în afara acesteia:

Elevul B.O. este unul dintre elevii care cauzează în prezent cele mai mari probleme. În special după ce părinții lui au plecat în străinătate, pur și simplu nu trece o lună fără să cauzeze un incident grav. Are mari probleme cu frecvența, el este la școala profesională în anul trei, dar profesorii au ajuns să tolereze absența sa de la ore pentru că, atunci când este prezent, aceștia reușesc cu greu să țină orele. E adevărat că nu face probleme la toate disciplinele, la mine la clasă este liniștit, dar am profesori care nu-și pot impune autoritatea în fața sa, ci chiar au suferit agresiuni din partea lui. Cel mai recent incident este cel în care a scuipat o doamnă profesoară și a aruncat catalogul clasei pe geam.

Școala în ansamblu este cunoscută ca fiind o școală cu multe cazuri de violență. Diriginta recunoaște că este o școală cu un „prost renume”, deși are și rezultate bune și reușește să își pregătească absolvenții pentru o meserie. Dar, atât în trecut cât și în prezent, nu s-au desfășurat activități de prevenire sau acțiuni de prezentare a unor cazuri de către poliție, potrivit declarațiilor lui B.O:

Nu, eu nu știu să fi avut loc o astfel de activitate, că îmi spuneau și mie colegii. Nu prea cred că există interes pentru așa ceva, nu-și pierde nimeni vremea cu asta. Eu cred că nu are nici un rost la noi la școală. Elevii sunt prea nebuni ... e dezastru, bătăi, acte de vandalism ...

Familia lui B.O se pare că nu are probleme deosebite, relația dintre părinți fiind de înțelegere, sau cel puțin aceasta era situația înainte de plecarea părinților din țară, dar tatăl era foarte puțin prezent în familie. Părinții aveau venituri suficiente și condiții de locuit decente (trei apartamente în proprietate). Înainte de plecarea din țară, părinții au vândut apartamentele și l-au lăsat pe B.O. în grija unei mătuși, împreună cu sora lui. Din declarațiile lui B.O., se pare că nu a avut conflicte majore cu părinții și nici nu a fost supus vreunui tratament violent nemeritat. Diriginta lui B.O. consideră însă că familia este unul dintre factorii importanți pentru comportamentul violent al acestuia.

Influențe negative are asupra lui B.O. și grupul de prieteni, unii fiind cu mult mai mari ca el, alții fiind deja persoane cu condamnări sau recunoscute în cartier ca fiind violente:

Principalele cauze cred că țin de părinți și apoi de anturaj. De părinți, pentru că ei nu numai că nu l-au certat, ci l-au încurajat cu fiecare ocazie să fie durul școlii, atât cu ceilalți elevi, cât și cu cadrele didactice. Practic, este un copil care mi se pare scăpat din mână. De asemenea, are cercuri de prieteni nesănătoase, umblă cu personaje mult mai mari ca el, unele recunoscute ca fiind deosebit de violent, cu condamnări la activ, fără prea multă școală, dar cu foarte mulți bani. Colegii îl privesc cu teamă și el face totul ca să iasă în evidență. Totuși, cred că în primul rând victimele sunt cadrele didactice.

POSDRU/1.1/S/6

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRUFondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

B.O. apreciază că are într-adevăr un comportament violent în școală și în afara acesteia, povestind cu sinceritate și fără rețineri despre diverse situații în care a fost implicat, considerând că este unul dintre elevii care fac uz de violența fizică și de cea verbală, atât în școală, cât și în cartier:

De exemplu, am avut mari probleme cu băieții din cartier. Acum câteva luni prietenul unui elev a venit cu o gașcă în școală cu patru, cinci mașini și a ieșit iureș. A pornit de la un conflict minor cu alt elev, dar cel care a încasat-o și-a sunat prietenii pe mobil și aceștia au venit rapid peste noi. Câțiva am încercat să-l apărăm pe cel care-l căutau dar am mâncat și noi bătaie. Ne-au bătut până când a venit doamna directoare. Și, când a venit un golan din gașcă, a vrut să dea cu cuțitul în ea. Dar între timp apăruseră și unii tovarăși de ai noștri și unul a reușit să-i dea mare bucată așa că s-au speriat și au plecat. De atunci nu am mai avut probleme cu ei în școală, ci numai conflicte în afara școlii.

B.O. relatează alte câteva cazuri de violență a elevilor față de cadrele didactice, în unele dintre acestea fiind implicat personal. Nu apreciază că acestea ar fi dintre cele mai grave, însă:

...nu prea m-am dus pe la școală. Anul acesta am fost de vreo patru sau cinci ori. Doamna M. (d-na dirigintă) mi-a spus că trebuie să vorbim, eu mă certasem cu o profesoară și am crezut că e în legătură cu asta, poate făcuse ea vreo plângere... Zice „B.O., nu mai ai ce căuta la școală!”...Bine, că m-am dus la profesoară să-mi cer scuze, nici nu se uita la mine, nu mai voia să mă primească la ore... dar până la urmă m-a primit... [am intrat în conflict pentru că] se jucau doi colegi de ai mei cu telefoanele și ea a zis că eu. Și m-a luat de urechi... și eu nu suport. M-am enervat rău, am țipat la ea, am scuipat-o, i-am luat catalogul și l-am aruncat pe geam. Ea s-a dus la director... mai erau nebunii ăia pe acolo și ne-am apucat să luăm toate băncile și le-am pus una peste alta. Când a venit și directoarea și directorul...

Elevul aduce în discuție și cazul de violență al unui profesor, pe care se pare că tatăl său l-a „rezolvat” cu aceleași mijloace violente, fără ca măcar să apeleze la diriginte sau la conducerea școlii:

...de exemplu S., profesorul de... a vrut să dea în mine în timpul unei ore. M-a înjurat, m-a astea... L-am sunat pe tata și a venit și l-a bătut... [bătaia s-a petrecut în școală] Conflictul a început că cică nu suntem cuminiți, el era de serviciu și nu știu ce a auzit, că am tâlhărit noi pe acolo, că am furat. Da' de unde, noi nici nu fusesem pe acolo, noi fusesem la un bar și s-a luat de mine, că o să cheme poliția, că de ce nu recunosc. Atunci l-am chemat pe tata...

B.O. recunoaște că nu frecventează școala, dar găsește că unul dintre motive (pe lângă lipsa lui de motivație și de interes pentru educația pe care o primește) sunt cadrele didactice; acestea fie sunt lipsite de mijloace pentru a combate violența, fie sunt lipsite de experiență, fie sunt corupte și rezolvă unele probleme prin mita oferită pentru motivarea absențelor sau promovarea clasei:

...păi nu prea au ce să facă profesorii. Nu prea au autoritate, mai ales că majoritatea sunt tineri. Nu știu dacă au experiență. Și ăștia care sunt mai vechi... se rezumă la bani. Poți să nu te duci tot anul la școală că dacă ai bani nu sunt probleme. Eu anul trecut nu cred că am fost zece zile la școală în întregime. Bine, că mă duceam la școală, dar nu intram la ore.

Școala în sine nu este apreciată ca fiind utilă, B.O. considerând că un factor demotivant pentru participarea sa la cursuri este acela că școala nu îi asigură o meserie și nici nu îl pregătește pentru viață:

Școala nu-mi oferă o șansă pentru o slujbă bună în viitor, ci mi se pare mai mult o pierdere de timp. Școala nu mă ajută să mă descurc în viață, să mă pregătesc pentru viitor și nici nu mă ajută să devin om. La școală învăț și multe lucruri nefolositoare.

B.O. recunoaște, totuși, că profesorii constituie un factor foarte important în ceea ce privește calitatea educației din școală și că existența unor profesori respectați pentru ceea ce predau, dedicați școlii și interesului elevilor ar contribui pozitiv la creșterea participării, la diminuarea violenței în școală. Aceștia constituie, deocamdată, doar excepții în școala sa:

...dacă ar fi mai mulți profesori ca doamna profesoară de informatică sau de chimie, care se interesează de noi și care au grijă și de materia lor, și să fie respectate, categoric și elevii ar fi mai cuminiți.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

OI POS DRU

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

Cu toate că a fost implicat în numeroase conflicte, B.O nu consideră că a fost sancționat în mod serios și nici potrivit faptelor sale, școala neavând mijloace suficient de severe:

Am fost sancționat de școală (scăzut notă la purtare, avertismente). Puteau însă să-mi facă și mai rău, nu consider că au fost sancțiuni severe.

Școala pare că a asistat de cele mai multe ori într-o manieră „pasivă” la fenomenele de violență și la infracțiunile (furturile) care se petrec relativ frecvent, autorii fiind elevi din școală care, după părerea lui B.O., au o situație materială precară:

La noi, majoritatea elevilor sunt de la țară, la noi nu prea sunt cu bani... Se fură la greu, nu vine nimeni din afară, în 90% din cazuri furturile sunt comise de elevi tot din școală. Și bățiile cam tot la fel, ce tupeu ar avea cineva să vină în școală. Chiar dacă e el mai ciorditor, l-ar lua la omor dacă l-ar prinde, nici nu ar ști cine l-a bătut.

Referitor la **propria persoană**, B.O. se caracterizează, cu aceeași sinceritate, ca fiind o persoană cu un temperament tumultuos și cu înclinații spre agresivitate, fiind însă sociabil și doritor să aibă prieteni cu care să își petreacă timpul liber, de cele mai multe ori pe stradă:

Consider că sunt o persoană care se aprinde foarte ușor, cred că e o trăsătură de familie. Îmi plac mult filmele cu bății (am o colecție întreagă acasă de casete și DVD-uri), îmi place să am prieteni și am o groază, am prieteni peste tot în București, mă știe lumea, îmi place să joc jocuri pe calculator (shooter-e), să joc fotbal, să stau cu prietenii în stradă.

Îi place să fie admirat, să se simtă lider, să-i șocheze pe alții. Îi plac jocurile de noroc, să fumeze, dar nu a consumat droguri, mai ales din teama față de tatăl său, singura persoană căreia îi recunoaște autoritatea. B.O. crede că trebuie să-ți faci dreptate singur și să nu aștepți până te ajută altcineva. Consideră că are uneori un comportament necontrolat, deși a fi bătăuș i se pare un comportament normal pentru un băiat, mai ales dacă locuiește într-un cartier în care sunt probleme de violență:

Oricum, orice băiat ar trebui să știe să se bată și când te apucă furia trebuie să mă descarc, să mă bat... Mai arunc câteodată și cu obiectele când mă enervez, am spart televizorul odată. Cred că există multe motive ca să-i lovesc pe alții, mai ales atunci când trebuie să suport agresiunea cuiva. Dacă cineva mă jignește îi răspund, nu știu însă cum aș reacționa dacă ar râde cineva de mine pentru că nu îndrăznește cineva să facă lucrul acesta... Sunt multe cazuri în care trebuie să recurg la violență ca să-mi rezolv anumite probleme. Mai am uneori și accese de mânie fără motiv, dar rar.

POSDRU/1.1/S/6

